

Ruimte voor georganiseerde sport in Den Haag

Een vraag-aanbodanalyse naar binnen- en buitensportaccommodaties (2019-2040)

Björn Schadenberg

Ruimte voor georganiseerde sport in Den Haag

Een vraag-aanbodanalyse naar binnen- en buitensportaccommodaties (2019-2040)

In opdracht van de gemeente Den Haag

Björn Schadenberg

© Mulier Instituut
Utrecht, mei 2020

Mulier Instituut
sportonderzoek voor beleid en samenleving

Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl
E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting	4
1. Inleiding	5
2. Ontwikkelingen en prognoses	6
2.1 Bevolking	6
2.2 Onderwijs	7
2.3 Sportdeelname	9
2.4 Sportaccommodatiegebruik	11
3. Binnensportruimte	12
3.1 Aanbod	12
3.2 Behoefte	16
3.3 Gebruik	20
3.4 Ervaring	29
4. Buitensportaccommodaties	30
4.1 Atletiek	30
4.2 Handbal	32
4.3 Hockey	34
4.4 Honk- en softbal	37
4.5 Korfbal	39
4.6 Rugby	42
4.7 Tennis	44
4.8 Voetbal	47
5. Conclusie en beschouwing	51
5.1 Conclusie	51
5.2 Beschouwing	54
Bijlage	57

Managementsamenvatting

De druk op de Haagse sportaccommodaties is hoog. Veel sportverenigingen kunnen niet het gewenste aantal uren in de sporthallen afnemen of het aantal sportvelden schiet tekort, waardoor verenigingen hun leden niet het gewenste aantal trainingen kunnen aanbieden, wedstrijden regelmatig verplaatst moeten worden en/of de velden overbelast worden. Gelet op de verwachte bevolkingsgroei en toenemende sportdeelname in Den Haag, zal de druk op de sportaccommodaties voor de georganiseerde sport toenemen.

Binnensportruimte

Het aanbod aan binnensportruimte in Den Haag bestaat uit 25 sporthallen, 25 sportzalen en 171 gymzalen. Hoewel het aanbod aan sporthallen de normatieve minimale behoefte overstijgt (deze betreft 24), is als gevolg van het ontbreken van voldoende (beschikbare) sportzalen de druk op de sporthallen vanuit de Haagse binnensport te hoog. Het aanbod biedt wel voldoende ruimte voor het bewegingsonderwijs van de Haagse scholen waarvoor de gemeente verantwoordelijk is voor de huisvesting.

De te hoge druk vanuit de (georganiseerde) sport op de sporthallen is in de meeste gevallen van toepassing in de wintermaanden, wanneer ‘veldsporten’ naast de ‘zaalsporten’ ook gebruik (willen) maken van de binnensportruimte. Het gebruik van de sporthallen zit in deze periode tegen de organisatorische grens aan. Gelet op de beschikbaarheid van het kader en de leden van de verenigingen, zijn tijdens deze periode weinig tot geen mogelijkheden voor een hogere bezetting. Ten opzichte van andere gemeenten, is de toename in gebruik van de sporthallen in de wintermaanden in Den Haag hoog. Buiten de wintermaanden is er in de meeste sporthallen ruimte, ook in de piekuren, om de bezetting te verhogen.

Buitensportaccommodaties

Het aantal aanwezige hockeyvelden, rugbyvelden en voetbalvelden komt in veel gevallen niet overeen met de behoefte op de sportparken in Den Haag. Dit heeft als gevolg dat verenigingen organisatorisch niet uitkomen, wedstrijden regelmatig verplaatst moeten worden, dat speeldagen langer duren dan gewoonlijk en dat het natuurgras te intensief wordt belast. De knelpunten bij hockey en voetbal worden in de meeste gevallen veroorzaakt door een ongelijke verdeling van de teams over het weekend. Op zondag zijn de velden niet nodig, terwijl op zaterdag het aantal velden tekort schiet. Bij voetbal wordt daarnaast een tekort aan trainingscapaciteit geconstateerd. Een betere verdeling van de teams over het weekend biedt geen oplossing voor dit tekort.

De atletiekaccommodaties, handbalvelden, korfbalvelden, honk- en softbalvelden en tennisbanen op de sportparken bieden de verenigingen in de meeste gevallen (ruim) voldoende capaciteit voor de leden.

Toekomst

De bevolking van Den Haag groeit en vergrijsst. Bevolkingsprognoses laten tot 2030 een toename van ruim 60.000 inwoners zien. In veel gemeentelijke documenten wordt inmiddels uitgegaan van een grotere bevolkingstoename (circa 100.000). De bevolkingstoename zal leiden tot een hogere druk op de beschikbare sportruimte, waar nu reeds veel knelpunten worden geconstateerd.

Het plaatsen van blaashallen op de buitensportvelden en het beschikbaar laten maken van niet-gemeentelijke binnensportaccommodaties kan de huidige druk op de binnensportruimte verlichten. In 2030 (en 2040) wordt ten opzichte van 2019 een extra behoefte van minimaal drie sporthallen en vier sportzalen vastgesteld. Indien wordt gekozen om deze toename uitsluitend met sporthallen op te vangen, zijn minimaal vijf sporthallen nodig.

Voor de buitensport kunnen natuurgrasvelden omgezet worden in kunstgrasvelden om de verenigingen meer capaciteit te bieden en kan ingezet worden op een betere verdeling van de behoefte over het weekend. Daarnaast zijn er, ondanks veel knelpunten, wel mogelijkheden voor optimalisatie van het gebruik van de sportvelden. Naast de verenigingen met ruimte tekort zijn er namelijk ook verenigingen met overcapaciteit.

1. Inleiding

De druk op de beschikbare ruimte in Den Haag is de afgelopen jaren flink toegenomen door de groeiende bevolking. Sportvelden hebben in de gemeente plaats moeten maken voor woningbouw. De verwachting is dat het aantal inwoners van Den Haag tot en met 2040 door zal blijven groeien, met een nog grotere druk op de ruimte als gevolg. De gemeente Den Haag heeft om deze reden behoefte aan inzichten in de ontwikkeling in de vraag naar binnen- en buitensportaccommodaties voor de georganiseerde sport, om zodoende een voldoende aanbod aan sport- en beweegruimte in de gemeente te realiseren.

Onderzoeksvragen

Om tegemoet te komen aan de kennisbehoefte van de gemeente Den Haag zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

1. Hoe verhoudt het huidige aanbod aan binnensportruimte zich tot de huidige (2019) en toekomstige (2030 en 2040) behoefte in Den Haag?
 - a. Wat is het huidige aanbod aan binnensportruimte?
 - b. Wat is de huidige (2019) en toekomstige (2030 en 2040) normatieve behoefte aan binnensportruimte?
 - c. Wat is het huidige gebruik van de gemeentelijke binnensportaccommodaties?
 - d. Hoe beoordelen de gebruikers het aanbod aan binnensportaccommodaties?
2. Hoe verhoudt het huidige aanbod aan buitensportaccommodaties zich tot de huidige (2019) en toekomstige (2030 en 2040) behoefte in Den Haag?
 - a. Wat is het huidige aanbod aan buitensportaccommodaties?
 - b. Wat is de huidige (2019) en toekomstige (2030 en 2040) normatieve behoefte van de bestaande buitensportverenigingen?

Werkwijze

De behoefte aan de sportaccommodaties is bepaald door het toepassen van vastgelegde en algemeen geaccepteerde richtlijnen. Het gebruik van de gemeentelijke binnensportaccommodaties is in beeld gebracht aan de hand van de verhuuroverzichten. De Haagse sportverenigingen (binnen- en buitensport) die gebruikmaken (willen) maken van de binnensportaccommodaties zijn benaderd voor het invullen van een online bevraging. De sportverenigingen zijn eveneens uitgenodigd voor een verenigingsbijeenkomst om te discussiëren over de voorlopige resultaten van het onderzoek. De uitkomsten uit de bevraging en de bijeenkomsten zijn in de rapportage verwerkt.

Ten behoeve van het doel van de gemeente Den Haag om een voldoende aanbod aan sport- en beweegruimte te realiseren, worden de resultaten veelal op stadsdeel- en gemeenteniveau gepresenteerd.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt een aantal ontwikkelingen en prognoses, die relevant zijn bij de sportcapaciteitsvraagstukken, beschreven. Hoofdstuk 3 behandelt de binnensportaccommodaties, waar in hoofdstuk 4 de buitensportaccommodaties centraal staan. In hoofdstuk 5 worden de onderzoeksvragen beantwoord en worden de resultaten beschouwd.

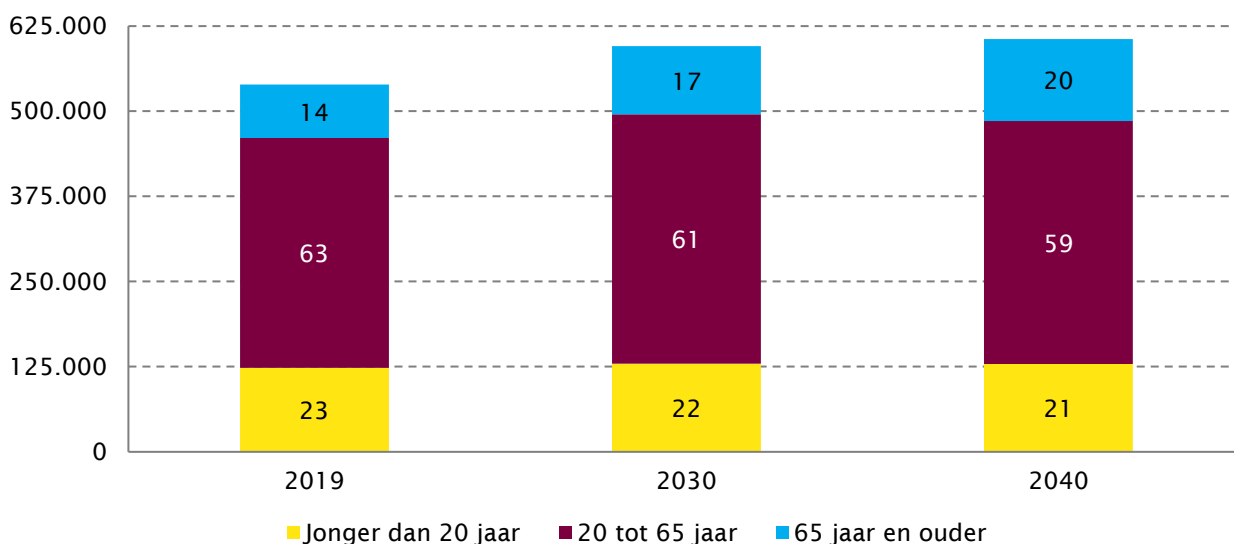
2. Ontwikkelingen en prognoses

In dit hoofdstuk beschrijven we ontwikkelingen en prognoses die relevant zijn bij de sportcapaciteitsvraagstukken. We behandelen de bevolkingsopbouw en -prognose van Den Haag en de landelijke en lokale ontwikkelingen in sportdeelname en sportaccommodatiegebruik.

2.1 Bevolking

Den Haag telt ruim 539.000 inwoners in 2019. De verwachting is dat de totale bevolking van de gemeente zal toenemen naar circa 606.000 inwoners in 2040 (+12%)¹. Met name het aantal ouderen (inwoners van 65 jaar en ouder) zal toenemen (+42.000; +54%), terwijl de toename van het aantal jongeren gering zal zijn (+6.000, +5%). Het aantal inwoners jonger dan 65 jaar zal na 2030 afnemen (figuur 2.1).

Figuur 2.1 Verwachte bevolkingssamenstelling naar leeftijdscategorie Den Haag in 2019, 2030 en 2040 (in aantallen en procenten)

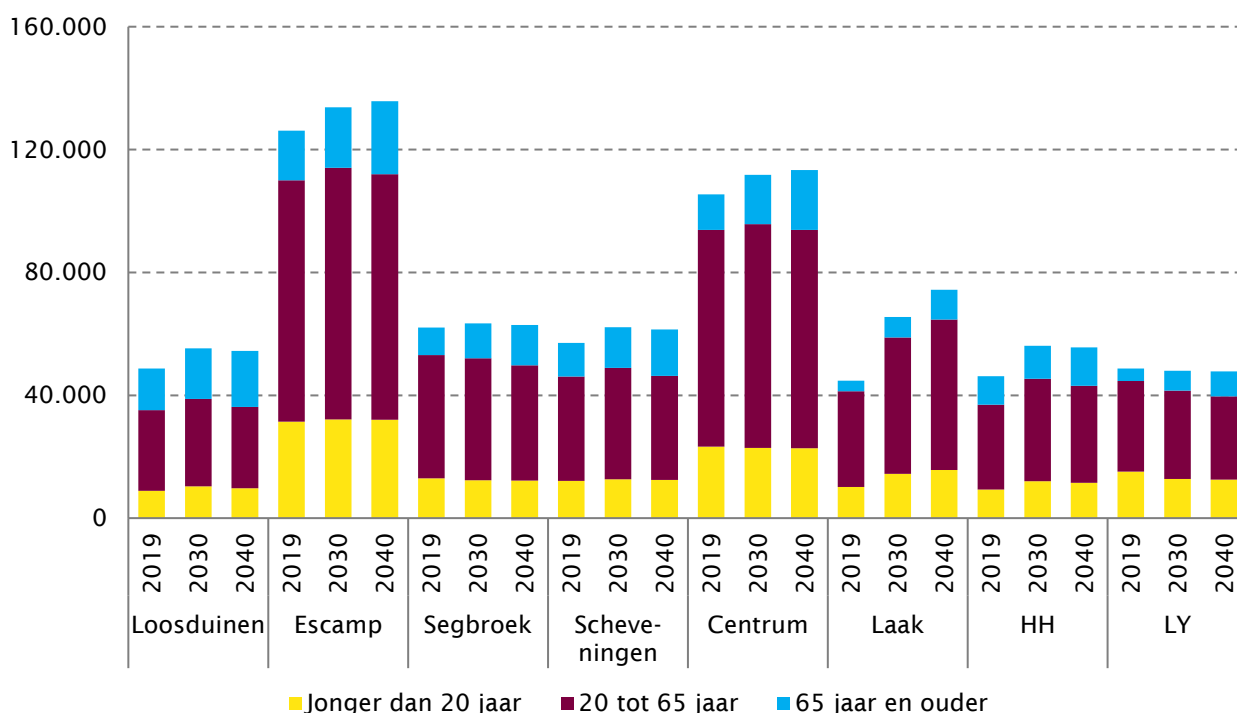
Toelichting: Het aantal inwoners in 2040 is gebaseerd op een verkenning van de gevolgen van de ruimtelijke ontwikkelingen zoals deze zijn opgenomen in de Agenda Ruimte voor de Stad en de diverse gebiedsagenda's van de gemeente Den Haag.

Bron: Gemeente Den Haag, bevolkingsprognose 2019. Bewerking: Mulier Instituut.

Den Haag bestaat uit acht stadsdelen. Escamp is met circa 126.000 inwoners in 2019 het stadsdeel met de meeste inwoners. De stadsdelen laten een duidelijk verschil in bevolkingsopbouw zien. In Leidschenveen-Ypenburg en Escamp wonen relatief veel jongeren (inwoners jonger dan 20 jaar) en weinig ouderen (inwoners van 65 jaar en ouder). Het tegenovergestelde geldt voor Loosduinen. De verwachte bevolkingsgroei van Den Haag zal met name plaatsvinden in Laak. De verwachting is dat het totale aantal inwoners van dit stadsdeel met ruim 20.000 zal toenemen. Het aantal jongeren woonachtig in Leidschenveen-Ypenburg zal afnemen, terwijl deze in de andere stadsdelen stabiel zal zijn of zal toenemen (figuur 2.2).

¹ In veel documenten van de gemeente Den Haag wordt uitgegaan van een grotere bevolkingsgroei (100.000 extra inwoners i.p.v. 67.000 in de periode tot en met 2040).

Figuur 2.2 Verwachte bevolkingssamenstelling naar leeftijdscategorie stadsdelen Den Haag in 2019, 2030 en 2040 (in aantallen)

HH = Haagse hout, LY = Leidschenveen-Ypenburg.

Toelichting: Het aantal inwoners in 2040 is gebaseerd op een verkenning van de gevolgen van de ruimtelijke ontwikkelingen zoals deze zijn opgenomen in de Agenda Ruimte voor de Stad en de diverse gebiedsagenda's van de gemeente Den Haag.

Bron: Gemeente Den Haag, bevolkingsprognose 2019. Bewerking: Mulier Instituut.

2.2 Onderwijs

Gemeenten hebben de taakstelling in het voorzien van (binnen)sportruimte ten behoeve van het bewegingsonderwijs van de scholen voor het basisonderwijs, het speciaal onderwijs en het voortgezet onderwijs gevestigd binnen de eigen gemeente.

Op de scholen gevestigd in Den Haag staan ruim 77.500 leerlingen in 2019 ingeschreven. De verwachting is dat het aantal leerlingen op de basisscholen licht zal afnemen tot en met 2040. Het aantal leerlingen op de scholen voor het speciaal onderwijs zal gestaag toenemen. Het aantal leerlingen op de middelbare scholen zal tot en met 2030 toenemen, om vervolgens richting 2040 af te nemen (tabel 2.1).

Tabel 2.1 Verwachte totale aantal scholen en leerlingen scholen Den Haag naar onderwijstype in 2019, 2030 en 2040

Onderwijstype	Aantal scholen	Aantal leerlingen		
		2019	2030	2040
Basisonderwijs	137	46.750	46.320	46.230
Speciaal onderwijs	28	3.470	3.500	3.750
Voortgezet onderwijs	41	27.380	29.000	28.540
Totaal	206	77.590	78.820	78.510

Bron: Gemeente Den Haag, 2019.

De meeste leerlingen staan ingeschreven bij een school gevestigd in Escamp. Het totale aantal leerlingen op de scholen in de meeste stadsdelen zal in 2030 en 2040 hoger zijn dan in 2019. Uitzondering is Leidschenveen-Ypenburg (tabel 2.2).

Tabel 2.2 Verwachte totale aantal scholen en leerlingen scholen Den Haag naar stadsdeel en onderwijstype in 2019, 2030 en 2040

Stadsdeel	Onderwijstype	Aantal scholen	Aantal leerlingen		
			2019	2030	2040
Loosduinen	Basisonderwijs	13	4.050	4.360	4.460
	Speciaal onderwijs	3	390	410	430
	Voortgezet onderwijs	7	4.940	5.320	5.250
	Totaal	23	9.370	10.090	10.130
Escamp	Basisonderwijs	27	10.210	10.110	10.380
	Speciaal onderwijs	11	1.150	1.190	1.350
	Voortgezet onderwijs	4	2.050	2.110	1.940
	Totaal	42	13.400	13.420	13.670
Segbroek	Basisonderwijs	18	5.840	5.640	5.620
	Speciaal onderwijs	5	800	820	860
	Voortgezet onderwijs	6	4.870	5.180	5.120
	Totaal	29	11.510	11.640	11.590
Scheveningen	Basisonderwijs	14	4.540	4.390	4.400
	Speciaal onderwijs	2	210	210	220
	Voortgezet onderwijs	6	3.670	4.060	4.020
	Totaal	22	8.420	8.660	8.640
Centrum	Basisonderwijs	30	9.980	9.870	9.860
	Speciaal onderwijs	2	340	350	300
	Voortgezet onderwijs	5	2.750	2.910	2.910
	Totaal	37	13.060	13.120	13.070
Laak	Basisonderwijs	9	2.880	3.380	3.070
	Speciaal onderwijs	1	170	200	180
	Voortgezet onderwijs	2	460	510	510
	Totaal	12	3.500	4.090	3.750
Haagse Hout	Basisonderwijs	13	3.590	4.090	3.780
	Speciaal onderwijs	3	220	150	240
	Voortgezet onderwijs	8	5.190	5.650	5.470
	Totaal	24	9.010	9.890	9.480
Leidschenveen-Ypenburg	Basisonderwijs	13	5.670	4.480	4.670
	Speciaal onderwijs	1	200	170	180
	Voortgezet onderwijs	3	3.450	3.250	3.330
	Totaal	17	9.310	7.910	8.190

Bron: Gemeente Den Haag, 2019. Bewerking: Mulier Instituut.

2.3 Sportdeelname

Algemeen

Meer dan de helft van de inwoners van Den Haag (4 jaar en ouder) sportte in 2019 minstens zestig keer, en wordt daarmee door de gemeente gezien als een regelmatige sporter (55%). Sinds 2010 is het aandeel inwoners van Den Haag dat regelmatig sport stijgende. In Scheveningen is de het aandeel regelmatige sporters het hoogst, in Laak het laagst (tabel 2.3).

Tabel 2.3 Aantal inwoners (4 jaar en ouder) stadsdelen Den Haag dat minstens 60 keer per jaar aan sport deed in 2019 (in procenten)

Stadsdeel	Percentage inwoners
Scheveningen	73
Segbroek	64
Haagse Hout	64
Leidschenveen-Ypenburg	60
Loosduinen	57
Centrum	46
Escamp	44
Laak	39
Gemeente Den Haag	55

Bron: DHIC/RSO, 2019.

De helft van de inwoners van Den Haag dat regelmatig sport (minstens 60 keer per jaar), deed dit alleen of in ongeorganiseerd verband in 2019. Dit aandeel is sinds 2010 toegenomen. Het aantal sporters dat sport als lid van een sportvereniging lijkt na een afname gestabiliseerd (tabel 2.4).

Tabel 2.4 Sportverband regelmatige sporters (betreft inwoners die minstens 60 keer per jaar sporten) Den Haag in 2010, 2014 en 2019 (in procenten)

Sportverband	2010	2014	2019
alleen of ongeorganiseerd sport	40	49	50
als lid van een sportvereniging sport	46	42	43
bij een commerciële sportaanbieder sport	32	36	37
in groepsverband sport	38	39	37
op school of naschools sport	5	5	6
via het bedrijf sport	5	5	5
bij een welzijnsinstelling sport	5	5	4
bij een zorginstelling sport	0	2	2
anders georganiseerd sport	6	7	8

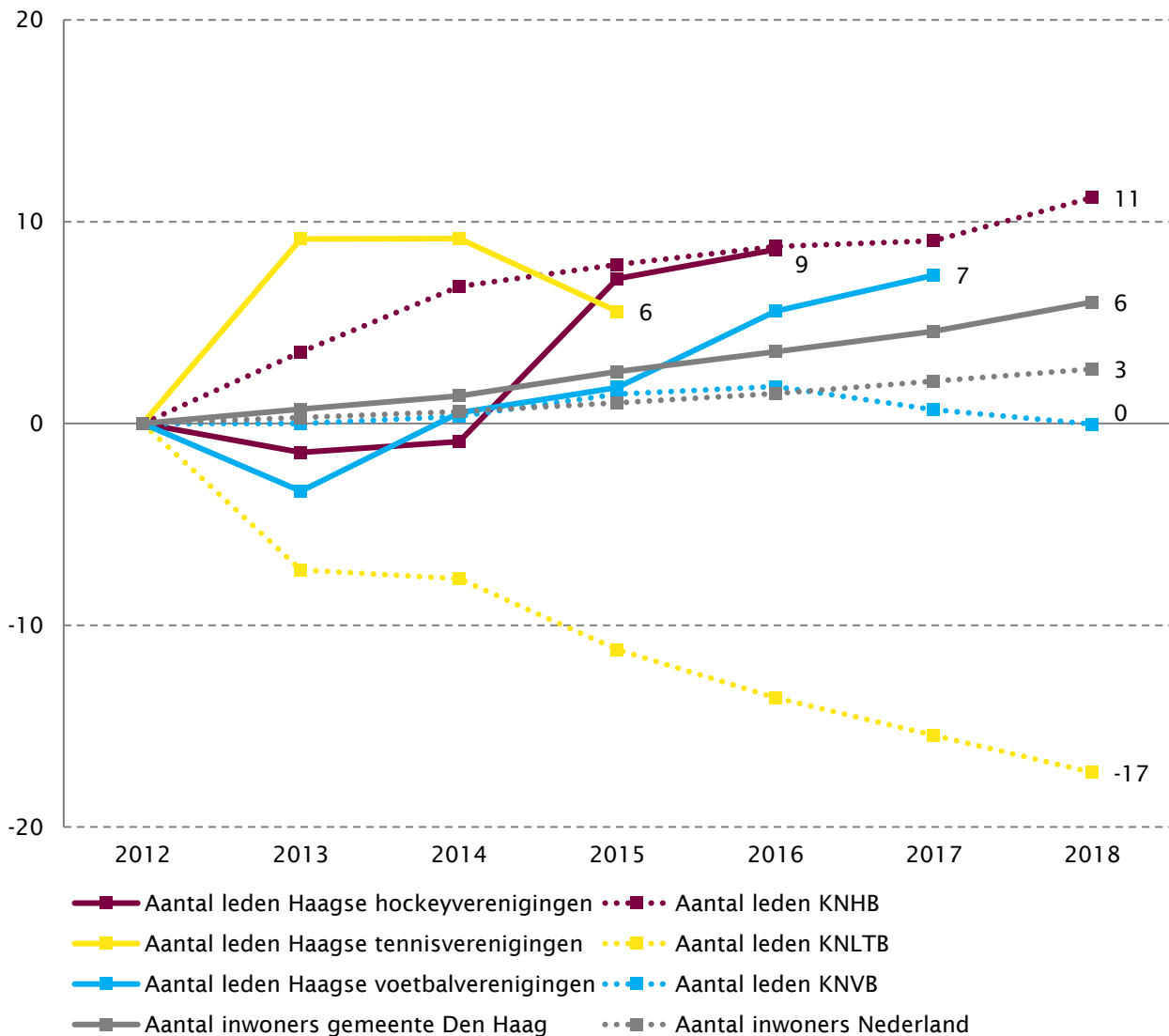
Bron: DHIC/RSO, 2019.

Hockey, tennis en voetbal

Hockey, tennis en voetbal zijn de grootste verenigingssporten in Den Haag. Circa 8.100 inwoners van Den Haag zijn lid van een hockeyvereniging, circa 9.700 van een tennisvereniging en circa 24.200 van een voetbalvereniging.

Het aantal inwoners van Den Haag dat lid is van een hockeyvereniging is de afgelopen periode toegenomen. Deze toename is vergelijkbaar met de landelijke ontwikkeling. De tennisdeelname in Den Haag is na een periode van groei, afgenomen. Landelijk is de tennisdeelname sterk afgenomen. Landelijk is de voetbaldeelname relatief stabiel, in Den Haag is deze toegenomen (figuur 2.3, pagina 10).

Figuur 2.3 Ontwikkeling aantal leden Haagse hockey-, tennis- en voetbalverenigingen, KNHB, KNLTB en KNVB en aantal inwoners Den Haag en Nederland in de periode 2012-2018 (met 2012 als uitgangsjaar; in procenten)

Bron: Gemeente Den Haag, 2019; Ledentalrapportages NOC*NSF, 2012-2018. Bewerking: Mulier Instituut.

Overige sporten

Het totale aantal leden van de Haagse atletiekverenigingen is in de periode 2012-2018 fors toegenomen (+21%). Het aantal leden van de Atletiekunie loopt de afgelopen jaren terug. Het totale aantal leden van de Haagse handbalverenigingen (-1%) en korfbalverenigingen (-9%) is recent afgenomen. Landelijk is zowel de handbal- als korfbaldeelname sterker afgenomen dan in Den Haag. Rugby is landelijk een groeispport. Ook in Den Haag is het totale aantal leden van de rugbyverenigingen tussen 2016 en 2020 met bijna de helft toegenomen (+49%).

De ontwikkeling in deelname aan andere sporttakken in Den Haag dan hierboven behandeld zijn niet bekend, evenmin zijn recentere cijfers voor de behandelde sporttakken beschikbaar.

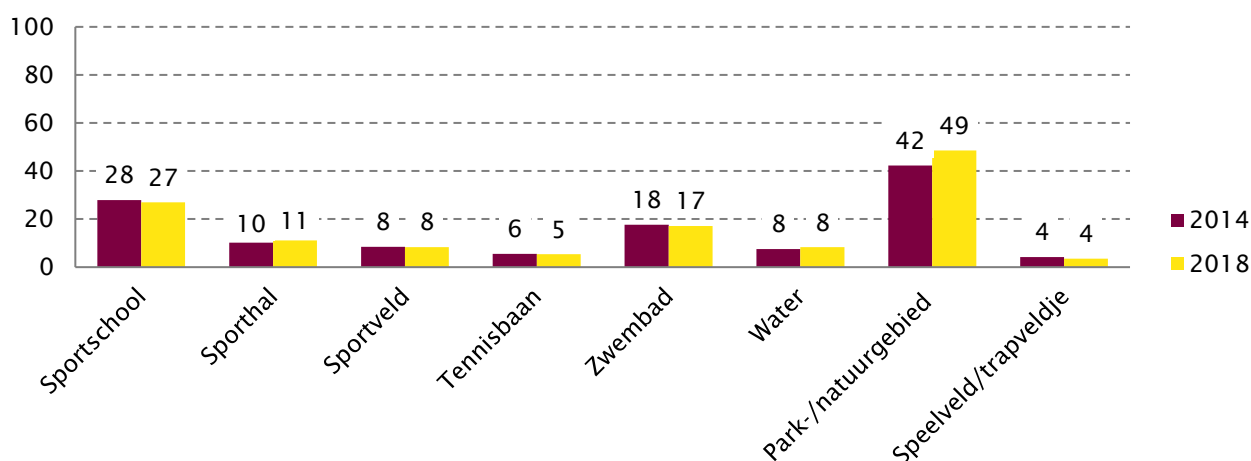
2.4 Sportaccommodatiegebruik

Als het om sportbeoefening gaat, wordt snel gedacht aan formele sportaccommodaties. De volwassen Nederlander sport echter vooral in de openbare ruimte (figuur 2.4). Daarbij wordt de openbare ruimte veelal gebruikt voor hardlopen, wandelen en wielrennen. Ook een derde van de Nederlandse kinderen maakt voor de sportbeoefening gebruik van de openbare ruimte (figuur 2.5). In vergelijking met 2014 valt op dat het gebruik van de openbare ruimte, met name bij de volwassenen, is toegenomen.

Sporthallen en sportvelden worden ten opzichte van de openbare ruimte beduidend minder door de volwassen Nederlander als sportaccommodatie gebruikt. Daarentegen sport een kwart van de kinderen in een sporthal en een derde van de Nederlandse kinderen op een sportveld.

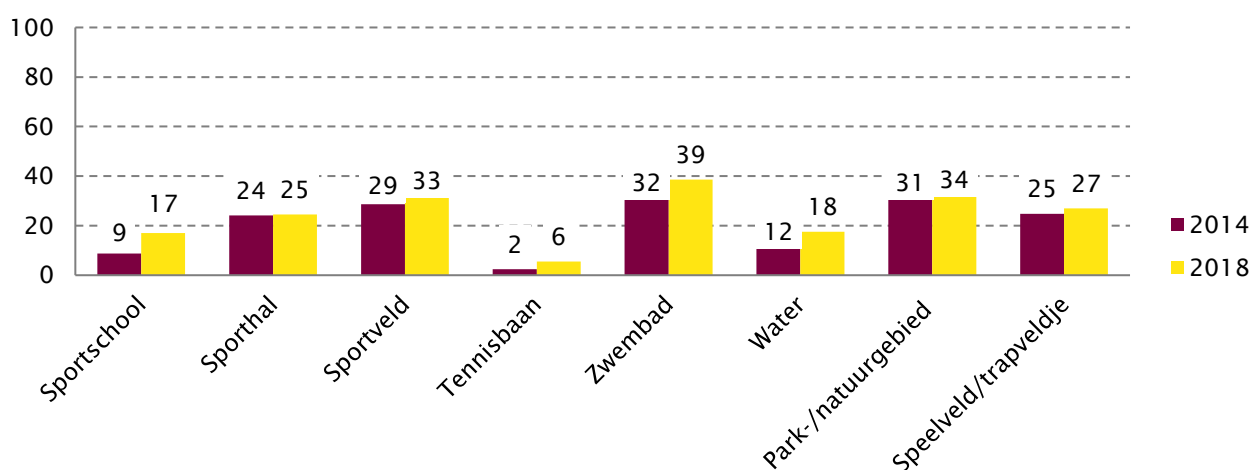
Het gebruik van de sportvelden voor de sportbeoefening door kinderen is ten opzichte van 2014 toegenomen. Het gebruik van de sporthallen van volwassenen en kinderen is redelijk constant gebleven (figuur 2.4; figuur 2.5).

Figuur 2.4 Gebruik van typen accommodaties voor sportbeoefening door volwassenen in 2014 en 2018 (in procenten)

Bron: Nationaal Sportonderzoek 2014 en 2018 (Mulier Instituut).

Figuur 2.5 Gebruik van typen accommodaties voor sportbeoefening door kinderen in 2014 en 2018 (in procenten)

Bron: Nationaal Sportonderzoek 2014 en 2018 (Mulier Instituut).

3. Binnensportruimte

3.1 Aanbod

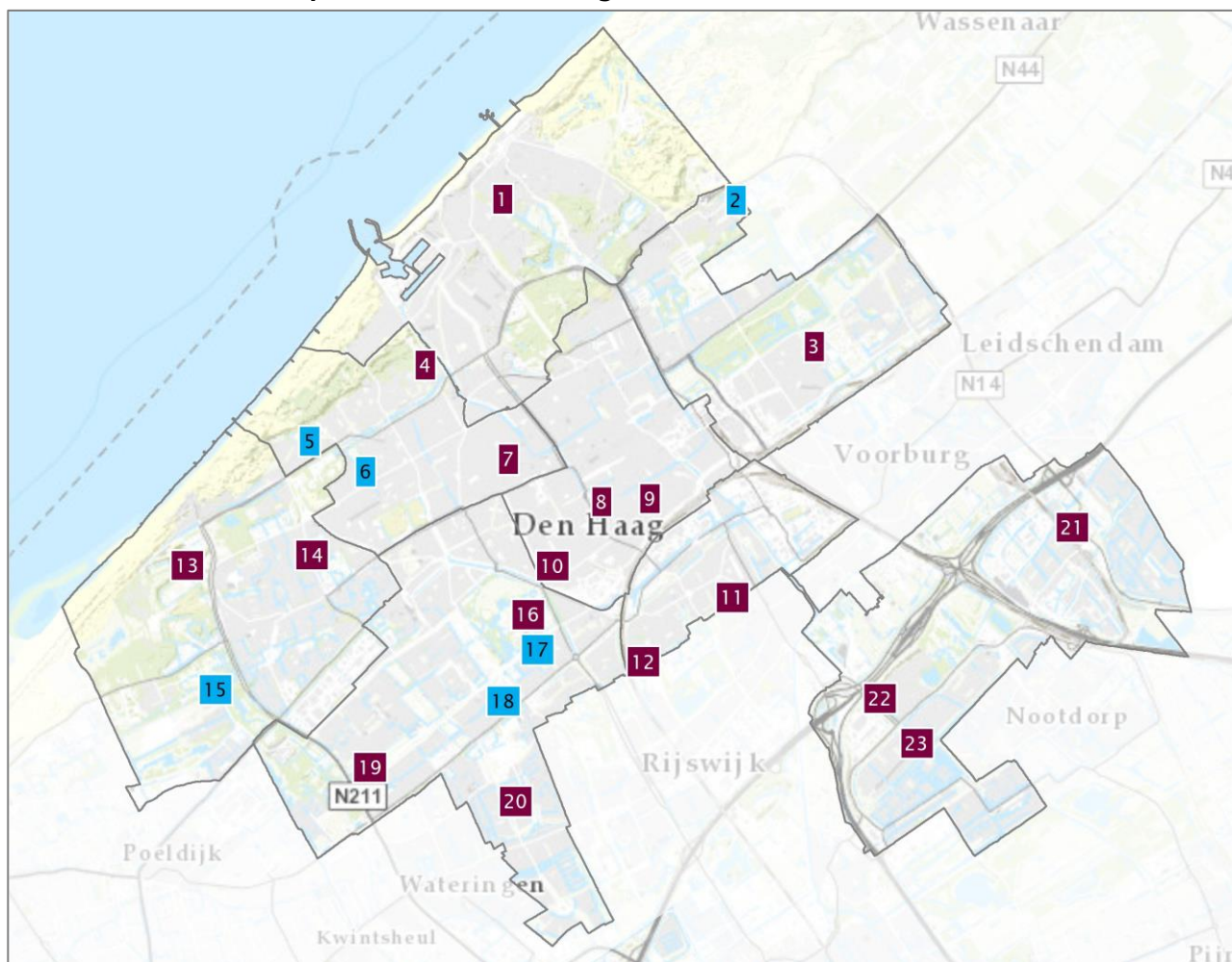
Binnensportruimte wordt gezien als de overdekte sportruimte die wordt benut, of kan worden benut, voor de beoefening van meerdere zaalsporten en het geven van bewegingsonderwijs. Het bijzondere van deze accommodaties is enerzijds het dubbelgebruik voor sport en bewegingsonderwijs en anderzijds dat diverse sporten door middel van verschillende belijningen van dezelfde sportvloer gebruikmaken. Dat onderscheidt dit soort accommodaties van andere overdekte accommodaties, zoals tennishallen en turnzalen, die alleen voor één tak van sport gebruikt kunnen worden. Waar het gaat om de multifunctionele overdekte accommodaties, is een driedeling in typen gangbaar. Deze indeling is gebaseerd op de oppervlakte van de sportvloer. Hierbij wordt van groot naar klein onderscheid gemaakt in sporthallen, sportzalen en gymzalen.

Sporthallen

In Den Haag zijn 25 sporthallen aanwezig (kaart 3.1). Negentien sporthallen zijn in eigendom van de gemeente Den Haag. RKSv GDA, HKV/Ons Eibernet, Hellas en hdm zijn sportverenigingen met een eigen sporthal. De verenigingen verhuren hun sporthallen aan derden (andere sportverenigingen). Het Roemer Visscher College en het Segbroek College beschikken (onder andere) over sporthallen voor het eigen bewegingsonderwijs. De sporthallen zijn in de avonden en in het weekend beschikbaar voor derden (sportverenigingen).

Sporthallen hebben een sportvloer van minimaal 40 bij 20 meter (exclusief uitloopruijnte) waarop ruimte wordt geboden om zowel trainings- als competitievormen af te werken voor badminton, basketbal, volleybal, zaalhandbal, zaalhoockey, zaalkorfbal, zaalvoetbal, en sporten zonder belijning (zoals diverse gevechts- en verdedigingssporten, gymnastiek, tafeltennis en turnen).

Kaart 3.1 Aanbod van sporthallen in Den Haag in 2019

SCHEVENINGEN

HAAGSE HOUT

SEGBROEK

CENTRUM

LAAK

LOOSDUINEN

ESCAMP

LEIDSCHENVEEN-YPENBURG

1) De Blinkerd

2) hdm 3) Overbosch

4) Houtrust 5) Hellas 6) Segbroek College 7) Gaslaan

8) De Houtzagerij 9) Oranjeplein 10) Transvaal

11) Lipa 12) 't Zandje

13) Ockenburgh 14) Loosduinen 15) RKSv GDA

16) Sportcampus Zuiderpark (3 sporthallen*) 17) Roemer Visscher College

18) HKV/Ons Eibernet 19) Zuidhaghe 20) Hogevel

21) Leidschenveen 22) Boswijk 23) Piet Vink

* In het sportcampus Zuiderpark zijn twee breedtesporthallen (BS A en BS B) en één topsporthal (TS) aanwezig.

Legenda: paars=gemeentelijke sporthal, blauw=niet-gemeentelijke sporthal.

Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

Sportzalen en gymzalen

In Den Haag staan 25 sportzalen en 171 gymzalen (tabel 3.1). De sportzalen zijn niet in eigendom van de gemeente Den Haag. De sportzalen worden zodoende niet door de gemeente verhuurd. De gymzalen zijn eveneens niet in eigendom van de gemeente Den Haag. Een kleine groep schoolbesturen heeft echter ervoor gekozen de verhuur buiten schooltijden van hun gymzalen via de gemeente Den Haag te laten verlopen, waardoor de gemeente Den Haags alsnog deels de verhuur van 48 gymzalen verzorgt. Van de sportzalen en de gymzalen waar de gemeente Den Haag geen rol in de exploitatie speelt, is niet bekend of deze beschikbaar zijn voor derden (sportverenigingen).

Sportzalen hebben een sportvloer van circa 28 bij 22 meter waarop ruimte wordt geboden voor badminton, basketbal, volleybal en sporten zonder belijning, met in principe mogelijkheden voor competitie en training. Gymzalen worden primair gebouwd om het bewegingsonderwijs van (basis)scholen te faciliteren. De afmetingen van gymzalen zijn vaak afgeleid uit de Modelverordening Huisvesting Onderwijs van de VNG (21 x 12 x 5 meter). Deze afmetingen voldoen in principe aan de afmetingseisen voor diverse gevechts- en verdedigingssporten en tafeltennis. Indien de zaal een hoogte van 7 meter heeft, wordt ook voldaan aan de eisen voor badminton en volleybal. Sportzalen en gymzalen kunnen voor andere zaalsporten als trainingsmogelijkheden fungeren.

Tabel 3.1 Aanbod aan sportzalen en gymzalen in Den Haag in 2019

Stadsdeel	Sportzalen	Gymzalen
Loosduinen	5	16
Escamp	5	36
Segbroek	4	24
Scheveningen	1	22
Centrum	4	34
Laak	-	12
Haagse Hout	5	18
Leidschenveen-Ypenburg	1	9
Gemeente Den Haag	25	171

Overige binnensportaccommodaties

In Den Haag liggen verschillende overdekte sportaccommodaties die een deel van de vraag vanuit de georganiseerde sport naar sporthallen, sportzalen en gymzalen opvangen (tabel 3.2).

Tabel 3.2 Aanbod aan overige overdekte sportaccommodaties in Den Haag in 2019

Stadsdeel	Type	Accommodatie	Exploitant
Loosduinen	Turnhal	Turnhal Den Haag	Stichting Turnhal Den Haag
Escamp	Turnzaal	Turnzaal Andre Castens	Stichting Progym
Escamp	Beachhal	Beachhal Zuiderpark	Gemeente Den Haag
Escamp	Turnhal	Turnhal Zuiderpark	Gemeente Den Haag
Haagse Hout	Badmintonhal	Sportcentrum Mariahoeve	Sportcentrum Mariahoeve B.V.
Scheveningen	Beachhal	Lindoduin	Stichting Exploitatie Lindobeach

Landelijk vergeleken

De sporthallen, sportzalen en gymzalen in Den Haag vertalen zich naar 296 zaaldelen. Hierbij is een sporthal drie zaaldelen, een sportzaal telt voor twee zaaldelen en een gymzaal als één zaaldeel (ongeacht of scheidingswanden in de sportruimtes aanwezig zijn).

Den Haag beschikt over 1,2 sporthal per 25.000 inwoners. Dit aantal is lager dan het landelijke gemiddelde, maar is wel in lijn met het gemiddelde in de G4. Het totale aanbod aan binnensportruimte in Den Haag, 13,8 zaaldeel per 25.000 inwoners, is hoger dan het landelijke gemiddelde, alsmede het gemiddelde in de G4 (tabel 3.3). Dit is met name het gevolg van het aantal Haagse sportzalen en gymzalen. Met name sporthallen bieden sportverenigingen de functionaliteit die nodig is voor het organiseren van goed sportaanbod. Gymzalen (en sportzalen) bieden veel verenigingen letterlijk te weinig ruimte.

Tabel 3.3 Benchmark aanbod binnensportruimte in Den Haag in 2019

	Sporthallen		Sportzalen		Gymzalen		Zaaldelen	
	Absoluut	Per 25.000 inwoners	Absoluut	Per 25.000 inwoners	Absoluut	Per 25.000 inwoners	Absoluut	Per 25.000 inwoners
Den Haag	25	1,2	25	1,2	171	7,9	296	13,8
<i>t.o.v. Nederland</i>		-1,0		+0,2		+1,4		-1,4
VSG-regio Haaglanden	70	1,6	59	1,3	318	7,2	646	14,6
<i>t.o.v. Nederland</i>		-0,6		+0,3		+0,7		-0,6
G4-gemeenten	108	1,1	58	0,6	734	7,7	1.174	12,2
<i>t.o.v. Nederland</i>		-1,1		-0,4		+1,2		-3,0
Nederland	1.547	2,2	691	1,0	4.484	6,5	10.507	15,2

Bron: Database SportAanbod (DSA), 2019. Bewerking Mulier Instituut.

Spreiding

De spreiding van de sporthallen in Den Haag is dusdanig dat het aanbod voor vrijwel alle inwoners goed bereikbaar is. Voor elke inwoner is de afstand van huis tot de dichtstbijzijnde sporthal minder dan 3 kilometer. De gemiddelde afstand die de inwoners van hun woonhuis tot de dichtstbijzijnde sporthal moeten afleggen, bedraagt 1,0 kilometer. Landelijk bedraagt deze gemiddelde afstand 1,6 kilometer. De inwoners van Haagse Hout moeten gemiddeld het verst reizen naar de dichtstbijzijnde sporthal (1,3 km) (tabel 3.4).

Tabel 3.4 Gemiddelde afstand inwoners Den Haag naar dichtstbijzijnde sporthal (in kilometers, gemeten over de weg)

Stadsdeel	Afstand
Loosduinen	1,1
Escamp	1,1
Segbroek	0,8
Scheveningen	1,1
Centrum	1,0
Laak	0,9
Haagse Hout	1,3
Leidschenveen-Ypenburg	1,2
Gemeente Den Haag	1,0

3.2 Behoeft

Hieronder beschrijven we de normatieve behoefte aan sporthallen, sportzalen en gymzalen vanuit de (georganiseerde) binnensport en het bewegingsonderwijs. Hierbij baseren we ons op landelijke normen en richtlijnen en de gemeentelijke verordening die voor onderwijshuisvesting geldt.

(Georganiseerde) binnensport

De normatieve behoefte aan sporthallen en sportzalen voor de (georganiseerde) binnensport wordt berekend aan de hand van draagvlakcijfers uit de Planologische Kengetallen. De normatieve behoefte wordt weergegeven in een bandbreedte, met een theoretische minimale behoefte (minimaal aantal benodigde accommodaties) en een theoretische maximale behoefte (het maximaal aantal benodigde accommodaties). De lokale context bepaalt of de minimale of maximale variant het meest van toepassing is. In een grootstedelijke gemeente als Den Haag zal doorgaans meer de minimale variant van toepassing zijn, waar sprake is van een hoge bevolkingsdichtheid en aanbod van andere type (overdekte) sportaccommodaties die in andere gemeenten niet aanwezig zijn (bv. beach- en/of turnhallen en rugbyvelden).

In Den Haag bestaat voor de (georganiseerde) binnensport in 2019 een normatieve behoefte van 24 tot 32 sporthallen, en tussen de 39 en 48 sportzalen. Het aanbod aan sporthallen in de gemeente valt binnen de behoeftebandbreedte, het aanbod aan sportzalen valt (ruim) onder de behoeftebandbreedte (tabel 3.5). Daarbij moet worden aangetekend dat van de sportzalen niet bekend is of deze beschikbaar zijn voor de Haagse (georganiseerde) binnensport. Als gevolg kan in de praktijk het tekort nog groter zijn.

Het geconstateerde tekort aan sportzalen zorgt voor een grotere druk op de aanwezige sporthallen. De sportspecifieke binnensportaccommodaties die in de gemeente aanwezig zijn voorzien in een deel van de behoefte aan sporthallen en sportzalen. Wanneer deze accommodaties in de vraag-aanbodanalyse worden meegenomen (één badmintonhal, twee beachhallen, twee turnhallen en één turnzaal), blijft onder de streep een tekort aan binnensportruimte bestaan.

De verwachte bevolkingsgroei van Den Haag leidt tot een verschuiving van de behoeftebandbreedtes. De minimale behoefte aan sporthallen in 2030 en 2040 bedraagt 27, drie sporthallen meer dan in 2019. De minimale behoefte aan sportzalen in 2030 en 2040 bedraagt 43, vier meer dan in 2019 (tabel 3.5).

Tabel 3.5 Gemeentebrede vraag-aanbodanalyse sporthallen en sportzalen voor de (georganiseerde) binnensport Den Haag (o.b.v. Planologische Kengetallen) in 2019, 2030 en 2040 (in aantallen)

Type	Aanbod	Behoeft		Overschot / tekort	
		Minimaal	Maximaal	Minimaal	Maximaal
Sporthallen					
2019	25	24 (24,1)	32 (32,2)	+1	-7
2030	25	27 (26,4)	35 (35,2)	-2	-10
2040	25	27 (26,5)	36 (35,4)	-2	-11
Sportzalen					
2019	^25	39 (38,6)	48 (48,2)	-14	-23
2030	^25	43 (42,3)	53 (52,9)	-18	-28
2040	^25	43 (42,5)	53 (53,1)	-18	-28

^A De sportzalen zijn niet in eigendom van de gemeente Den Haag. Onbekend is of deze beschikbaar zijn voor de Haagse (georganiseerde) binnensport (sportverenigingen).

Sportaccommodaties hebben een verzorgingsgebied dat niet ophoudt bij de grenzen van het stadsdeel (of bij de gemeentegrens). Dat wil zeggen dat de sporters die gebruikmaken van de sportaccommodatie niet per definitie woonachtig zijn in hetzelfde stadsdeel (of gemeente) als waar de sportaccommodatie zich bevindt. Om toch inzicht te geven in waar in Den Haag de meeste behoefte aan sporthallen en sportzalen bestaat, is de gemeentelijke behoefte in tabel 3.6 (pagina 18) uitgesplitst naar stadsdeel.

Bewegingsonderwijs

De gemeente Den Haag heeft in een gemeentelijke verordening het aantal klokuren vastgelegd waarop scholen voor vergoeding in aanmerking komen (in het vervolg de normatieve behoefte genoemd). Scholen zijn echter vrij om minder bewegingsonderwijs te geven dan waar zij volgens de verordening aanspraak op kunnen maken. Anderzijds kunnen scholen bij de gemeente een verzoek indienen voor meer klokuren dan het aantal op basis van de gemeentelijke verordening.

Amendement Heerema/Van Nispen

De Tweede Kamer heeft in februari 2020 het amendement Heerema/Van Nispen aangenomen, waarmee bovenstaande situatie zal veranderen. Scholen in het primair onderwijs (basisonderwijs en speciaal basisonderwijs) worden vanaf 2023 verplicht om hun leerlingen wekelijks minimaal twee klokuren bewegingsonderwijs te geven. De uitwerking van dit amendement, en de gevolgen voor de ruimtebehoefte, is op dit moment nog erg onzeker. Om deze reden zal hieronder nog uitgegaan worden van de gemeentelijke beleidsverordening.

De basisscholen in Den Haag konden in 2019 in totaal aanspraak maken op een aantal klokuren waarvoor minimaal 80 zaaldelen nodig zijn om te kunnen accommoderen. Voor het aantal klokuren in het speciaal onderwijs zijn minimaal 29 zaaldelen nodig, en in het voortgezet onderwijs minimaal 65 zaaldelen (tabel 3.7, pagina 18). Deze aantallen houden geen rekening met de benodigde spreiding van de zaaldelen ten opzichte van de scholen.

In Den Haag zijn 296 zaaldelen aanwezig, waarbij elke sporthal als drie zaaldelen, elke sportzaal als twee zaaldelen en elke gymzaal als één zaaldeel wordt meegenomen. Of een accommodatie in meerdere (bewegingsonderwijsgeschikte) zaaldelen ingedeeld kan worden, is afhankelijk van de aanwezigheid van scheidingswanden. Daarnaast is niet van alle accommodaties bekend of deze beschikbaar zijn voor onderwijsgebruik (bv. de verenigingshallen).

De genoemde kanttekeningen in acht nemend, is er in Den Haag naar verwachting gemeentebreed ruim voldoende ruimte voor het bewegingsonderwijs van de scholen, met een minimale behoefte van 174 zaaldelen (som van de afgeronde behoefte per onderwijstype) ten opzichte van een maximaal aanbod van 296 zaaldelen.

De gemeentebrede behoefte in het basisonderwijs en speciaal onderwijs is naar verwachting in 2030 en 2040 nagenoeg gelijk aan 2019. De behoefte in het voortgezet onderwijs neemt significant toe (tabel 3.7, pagina 18).

Tabel 3.6 Vraag-aanbodanalyse sporthallen en sportzalen stadsdelen Den Haag (o.b.v. Planologische Kengetallen) in 2019, 2030 en 2040 (in aantallen)

Stadsdeel	Type	Aanbod	Behoefte					
			2019		2030		2040	
			Min.	Max.	Min.	Max.	Min.	Max.
Loosduinen	Sporthallen	3	2 (2,1)	3 (2,8)	3 (2,4)	3 (3,2)	3 (2,3)	3 (3,1)
	Sportzalen	5	4 (3,4)	4 (4,2)	4 (3,8)	5 (4,7)	4 (3,7)	5 (4,6)
Escamp	Sporthallen	7	6 (5,6)	8 (7,4)	6 (5,9)	8 (7,9)	6 (5,9)	8 (7,9)
	Sportzalen	5	9 (8,9)	11 (11,1)	10 (9,4)	12 (11,8)	10 (9,5)	12 (11,9)
Segbroek	Sporthallen	4	3 (2,8)	4 (3,7)	3 (2,8)	4 (3,8)	3 (2,8)	4 (3,7)
	Sportzalen	4	5 (4,5)	6 (5,6)	5 (4,5)	6 (5,6)	5 (4,4)	6 (5,5)
Scheveningen	Sporthallen	1	3 (2,5)	4 (3,4)	3 (2,7)	4 (3,7)	3 (2,7)	4 (3,6)
	Sportzalen	1	4 (4,1)	5 (5,1)	5 (4,4)	6 (5,5)	5 (4,3)	6 (5,3)
Centrum	Sporthallen	3	5 (4,8)	7 (6,4)	5 (5,0)	7 (6,7)	5 (5,1)	7 (6,7)
	Sportzalen	4	8 (7,7)	10 (9,7)	8 (8,1)	10 (10,1)	8 (8,1)	10 (10,1)
Laak	Sporthallen	2	2 (2,0)	3 (2,7)	3 (3,0)	4 (3,9)	4 (3,3)	5 (4,4)
	Sportzalen	-	4 (3,3)	4 (4,1)	5 (4,7)	6 (5,9)	6 (5,3)	7 (6,7)
Haagse Hout	Sporthallen	2	2 (2,0)	3 (2,7)	3 (2,4)	3 (3,2)	3 (2,4)	3 (3,2)
	Sportzalen	5	3 (3,2)	5 (4,0)	4 (3,9)	5 (4,9)	4 (3,8)	5 (4,8)
Leidschenveen-Ypenburg	Sporthallen	3	2 (2,2)	3 (3,0)	2 (2,2)	3 (2,9)	2 (2,1)	3 (2,8)
	Sportzalen	1	4 (3,6)	5 (4,5)	4 (3,5)	5 (4,4)	4 (3,4)	5 (4,3)

Tabel 3.7 Verwachte behoefte binnensportruimte t.b.v. bewegingsonderwijs scholen Den Haag naar onderwijstype in 2019, 2030 en 2040 (in zaaldelen)

Onderwijstype	Aantal scholen	Behoefte			Aanbod
		2019	2030	2040	2019
Basisonderwijs	137	80 (79,7)	80 (79,1)	79 (78,4)	
Speciaal onderwijs	28	29 (28,3)	29 (28,8)	31 (30,8)	
Voortgezet onderwijs	41	65 (64,2)	80 (79,1)	80 (77,7)	
Totaal	206	174	189	190	269

Het bewegingsonderwijs van de scholen hoeft niet per definitie plaats te vinden in een zaaldeel gelegen in hetzelfde stadsdeel als waar het schoolgebouw is gevestigd. Om toch inzicht te geven in waar in Den Haag de meeste behoefte aan zaaldelen ten behoeve van het bewegingsonderwijs bestaat, is de gemeentelijke behoefte in tabel 3.8 uitgesplitst naar stadsdeel. In elk stadsdeel zijn in theorie voldoende zaaldelen aanwezig om het normatief aantal klokuren van de scholen te accommoderen, nu en in de toekomst.

Tabel 3.8 Behoefte binnensportruimte t.b.v. bewegingsonderwijs scholen Den Haag naar onderwijstype en stadsdeel (o.b.v. onderwijslocatie) in 2019, 2030 en 2040 (in zaaldelen)

Stadsdeel	Onderwijstype	Aantal scholen	Behoefte			Aanbod
			2019	2030	2040	2019
Loosduinen	Basisonderwijs	13	7 (6,6)	8 (7,3)	8 (7,3)	
	Speciaal onderwijs	3	4 (3,1)	4 (3,3)	4 (3,4)	
	Voortgezet onderwijs	7	11 (10,7)	14 (13,3)	14 (13,2)	
	Totaal	23	22	26	26	35
Escamp	Basisonderwijs	27	18 (17,9)	18 (17,5)	18 (17,8)	
	Speciaal onderwijs	11	10 (9,4)	10 (9,8)	12 (11,3)	
	Voortgezet onderwijs	4	7 (6,1)	8 (7,2)	7 (6,6)	
	Totaal	42	35	36	37	67
Segbroek	Basisonderwijs	18	10 (9,7)	10 (9,4)	10 (9,2)	
	Speciaal onderwijs	5	8 (7,4)	8 (7,6)	8 (7,8)	
	Voortgezet onderwijs	6	11 (10,4)	13 (13,0)	13 (12,8)	
	Totaal	29	29	31	31	44
Scheveningen	Basisonderwijs	14	8 (7,6)	8 (7,2)	8 (7,1)	
	Speciaal onderwijs	2	2 (1,4)	2 (1,4)	2 (1,4)	
	Voortgezet onderwijs	6	9 (8,1)	11 (10,4)	11 (10,3)	
	Totaal	22	19	21	21	27
Centrum	Basisonderwijs	30	18 (18,0)	18 (17,7)	18 (17,7)	
	Speciaal onderwijs	2	4 (3,1)	4 (3,2)	3 (2,7)	
	Voortgezet onderwijs	5	8 (7,9)	10 (9,6)	10 (9,7)	
	Totaal	37	30	32	31	51
Laak	Basisonderwijs	9	5 (5,0)	6 (5,9)	6 (5,4)	
	Speciaal onderwijs	1	2 (1,1)	2 (1,3)	2 (1,2)	
	Voortgezet onderwijs	2	3 (2,2)	3 (2,9)	3 (2,9)	
	Totaal	12	10	11	11	18
Haagse Hout	Basisonderwijs	13	6 (5,8)	7 (6,8)	7 (6,2)	
	Speciaal onderwijs	3	2 (1,7)	2 (1,1)	2 (2,0)	
	Voortgezet onderwijs	8	12 (11,8)	15 (14,7)	15 (14,1)	
	Totaal	24	20	24	24	34
Leidschenveen -Ypenburg	Basisonderwijs	13	10 (9,2)	8 (7,3)	8 (7,6)	
	Speciaal onderwijs	1	2 (1,2)	2 (1,1)	2 (1,1)	
	Voortgezet onderwijs	3	8 (7,2)	8 (8,0)	9 (8,1)	
	Totaal	17	20	18	19	20

3.3 Gebruik

Het gebruik van de gemeentelijke sporthallen in Den Haag is in beeld gebracht aan de hand van de verhuuroverzichten uit 2018. Dit is eveneens gedaan voor de gymzalen waarvoor de gemeente Den Haag als intermediair fungeert in de verhuur in de avonden en weekenden van gymzalen. Het jaargebruik en de bezettingscijfers zijn bepaald aan de hand van het aantal gewogen verhuurde uren. Als een derde van een hal wordt verhuurd, wordt de duur van de verhuur voor een derde meegenomen in het aantal verhuurde uren. De bezettingscijfers zijn berekend door het aantal gewogen uren te delen door het theoretisch maximaal aantal uren.

Om te bepalen of het gebruik van de gemeentelijke binnensportaccommodaties in Den Haag hoog of laag is, is een benchmark met het gebruik van gemeentelijke binnensportaccommodaties in vergelijkbare gemeenten opgesteld.

Sporthallen

De gemeentelijke sporthallen in Den Haag werden in 2018 gemiddeld circa 2.270 uur gebruikt. De gemiddelde jaarbezetting (maandag t/m zondag; van 08:00 tot 23:00 uur) van de sporthallen bedroeg 41 procent (tabel 3.9). Het gemiddelde jaargebruik van de sporthallen in de benchmark bedraagt circa 2.300 uur, de gemiddelde jaarbezetting bedraagt 42 procent.

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) adviseert dat voor de bouw en exploitatie van een sporthal een minimale behoefte van 1.600 uur per jaar moet bestaan (40 weken maal 40 uur). Dit aantal is inclusief onderwijsgebruik. NOC*NSF hanteert een richtlijn van 1.400 uur sportgebruik per jaar (35 weken maal 40 uur). Dit aantal is exclusief onderwijsgebruik.

Het jaargebruik in 2018 van zeventien van de negentien sporthallen in Den Haag voldeed aan de VNG-richtlijn (89%). In vijf Haagse sporthallen vond voldoende sportgebruik op jaarbasis plaats om te voldoen aan de NOC*NSF-richtlijn (26%, tabel 3.9). Van de sporthallen in de benchmark voldoet 85 procent aan de VNG-richtlijn, 44 procent voldoet aan de NOC*NSF-richtlijn.

Tabel 3.9 Jaargebruik naar doeleinde en jaarbezetting gemeentelijke sporthallen in Den Haag in 2018

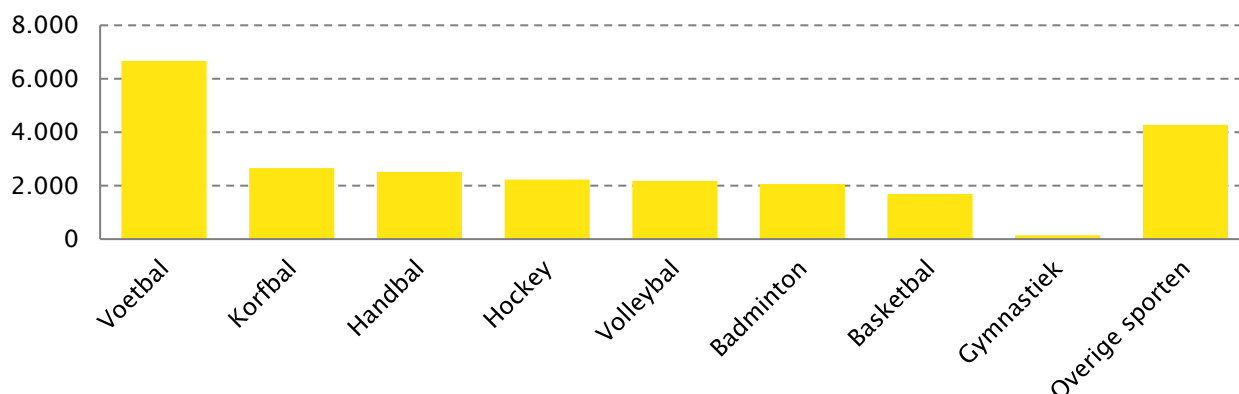
Sporthal	Jaargebruik (in gewogen uren)			Jaarbezetting (in %)	NOC*NSF richtlijn	VNG- richtlijn
	Sport en overig	Onderwijs	Totaal			
Sportcampus Zuiderpark BS B	1.200	1.811	3.011	55	Voldoet niet	Voldoet
Houtrust	1.670	1.184	2.854	52	Voldoet	Voldoet
Sportcampus Zuiderpark TS	1.131	1.748	2.879	52	Voldoet niet	Voldoet
Leidschenveen	1.226	1.436	2.662	49	Voldoet niet	Voldoet
Sportcampus Zuiderpark BS A	1.194	1.451	2.645	48	Voldoet niet	Voldoet
Hogeveld	1.557	1.012	2.569	47	Voldoet	Voldoet
Blinkerd	1.239	1.149	2.388	44	Voldoet niet	Voldoet
Boswijk	1.131	1.289	2.419	44	Voldoet niet	Voldoet
Zuidhaghe	1.080	1.216	2.297	42	Voldoet niet	Voldoet
Oranjeplein	1.487	746	2.233	40	Voldoet	Voldoet
Piet Vink	1.335	871	2.206	40	Voldoet niet	Voldoet
Overbosch	1.340	821	2.162	39	Voldoet niet	Voldoet
Transvaal	1.230	914	2.143	39	Voldoet niet	Voldoet
Loosduinen	2.063	107	2.170	38	Voldoet	Voldoet
Gaslaan	1.174	714	1.888	34	Voldoet niet	Voldoet
Lipa	551	1.201	1.751	32	Voldoet niet	Voldoet
Houtzagerij	1.276	437	1.713	31	Voldoet niet	Voldoet
Ockenburgh	1.036	563	1.599	29	Voldoet niet	Voldoet niet
't Zandje	1.483	-	1.483	27	Voldoet	Voldoet niet

Sportgebruik

De meest beoefende sport in de sporthallen in Den Haag is voetbal. In totaal is circa 6.700 uur in de hallen gevoetbald in 2018 (figuur 3.1 op pagina 19). Dit is ruim een kwart van het totale sportgebruik van de sporthallen.

Een aanzienlijk deel van het sportgebruik van de sporthallen staat onder de noemer 'overige sporten'. Dit is enerzijds als gevolg van de vele 'kleine' gebruikers die in de sporthallen actief zijn, waardoor de desbetreffende sport relatief weinig wordt beoefend. Anderzijds is van een deel van het gebruik niet te herleiden welke sport is beoefend. Dit gebruik staat veelal op naam van een sportieve buitenschoolse opvang of op verenigingen met activiteiten voor specifieke doelgroepen, zoals ouderen of mensen met een beperking.

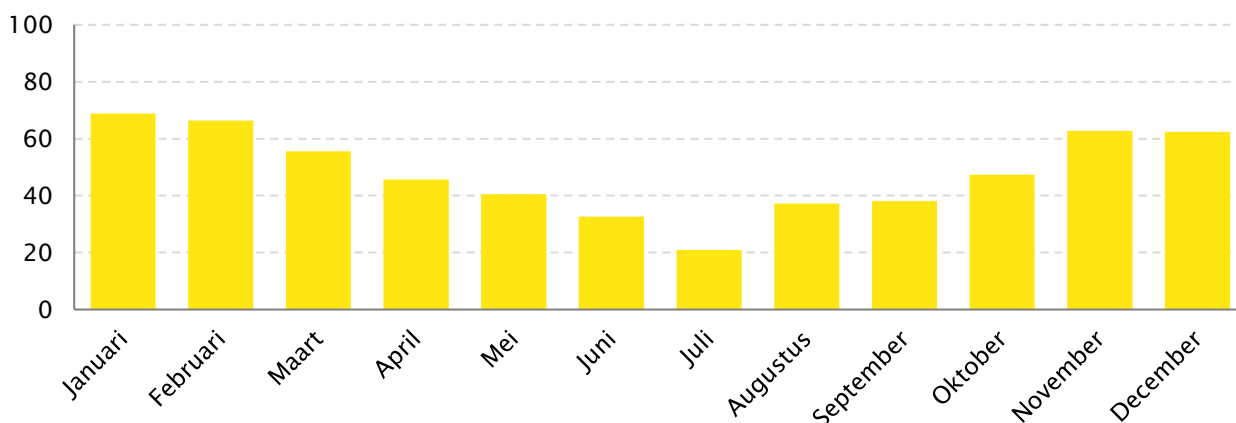
Figuur 3.1 Totale sportgebruik gemeentelijke sporthallen in Den Haag naar sport in 2018 (in gewogen uren)

Bezetting naar maand

Als gevolg van de zaaltrainingen en -competities van 'veldsporten' die niet gedurende het hele jaar plaatsvinden, zoals van hockey en korfbal, en het bewegingsonderwijs dat buiten de wintermaanden (deels) op sportvelden plaatsvindt, verschilt de behoefte aan sporthallen gedurende het jaar (figuur 3.2). In het vervolg wordt, om dit verschil inzichtelijk te maken, onderscheid gemaakt in het laagseizoen (maart-oktober) en het hoogseizoen (januari-februari, november-december).

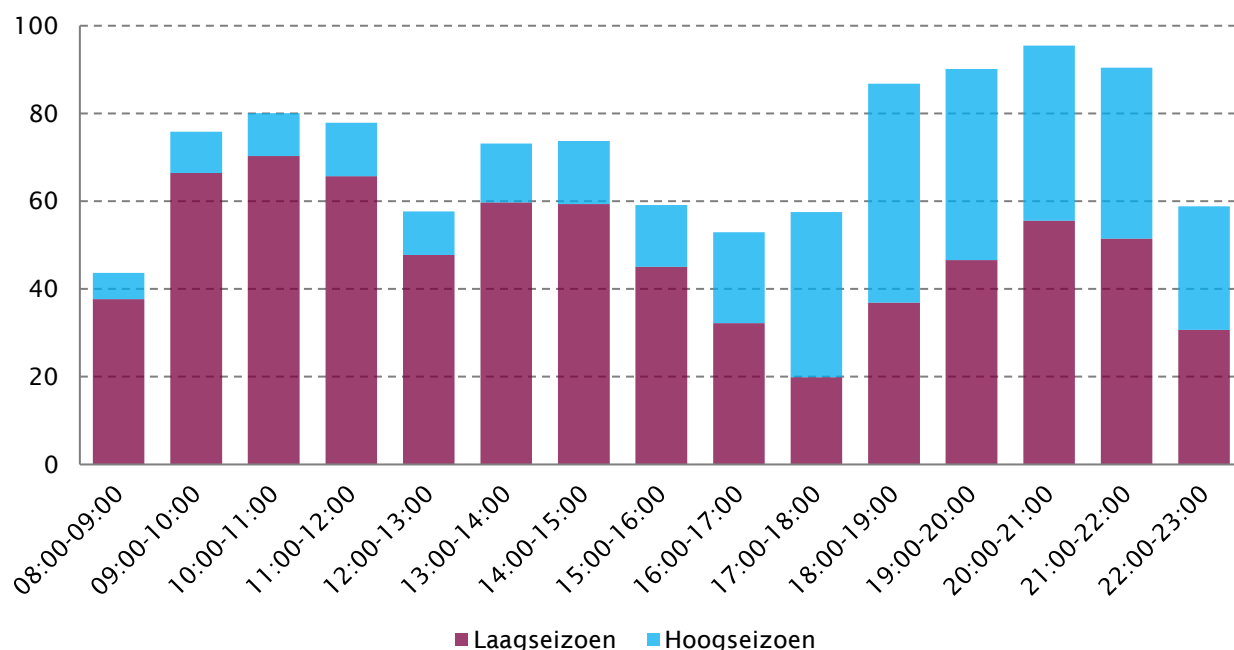
Figuur 3.2 Gemiddelde bezetting gemeentelijke sporthallen in Den Haag naar maand in 2018 (in procenten, vakantie- en feestdagen buiten beschouwing gelaten)

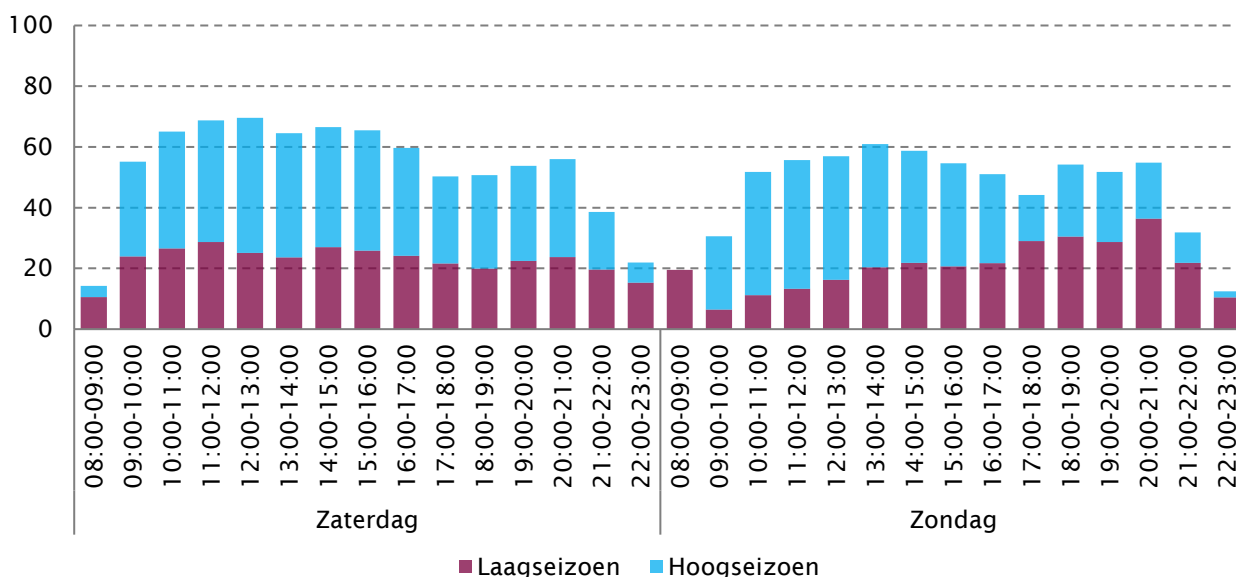
Bezetting naar uur

De behoefte aan sporthallen verschilt gedurende de dag (figuren 3.3 en 3.4 op pagina 20). Doordeweeks vindt overdag het meeste bewegingsonderwijs overdag tot 16:00 uur plaats. Het meeste gebruik door de verenigingen begint na 18:00 uur, waardoor sprake is van een 'dal' tussen 16:00 uur en 18:00 uur. De druk op de sporthallen is doordeweeks in het hoogseizoen tussen 18:00 uur en 22:00 uur het hoogst (figuur 3.3). In het weekend, zowel op zaterdag als op zondag, vindt het meeste gebruik plaats tussen 09:00 uur en 21:00 uur (figuur 3.4).

Figuur 3.3 Gemiddelde doordeweekse bezetting gemeentelijke sporthallen in Den Haag naar uur en seizoen in 2018 (in procenten, vakantie- en feestdagen buiten beschouwing gelaten)

Figuur 3.4 Gemiddelde weekendbezetting gemeentelijke sporthallen in Den Haag naar uur, dag en seizoen in 2018 (in procenten, vakantie- en feestdagen buiten beschouwing gelaten)

Bezettingsgraden

Doordeweeks

De gemeentelijke sporthallen zijn overdag (08:00-16:00 uur) tijdens het laagseizoen gemiddeld voor meer dan de helft van de tijd bezet (gemiddelde bezetting van 57%). In het hoogseizoen is de bezetting van de sporthallen hoger (gemiddelde van 68%, figuur 3.5).

In de middag/avond (16:00-23:00 uur) zijn de sporthallen tijdens het laagseizoen gemiddeld minder goed bezet ten opzichte van overdag (gemiddelde bezetting van 39%). Als gevolg van de instroom van de 'veldsporten' zijn in het hoogseizoen de sporthallen beter bezet (gemiddelde bezetting van 76%, figuur 3.5).

Tussen 18:00 en 22:00 uur is de gemiddelde bezetting van de sporthallen het hoogst. Tijdens deze piekuren bestaat een gemiddelde bezettingsgraad van 48 procent tijdens het laagseizoen en 91 procent in het hoogseizoen (figuur 3.5).

Hoewel theoretisch een bezetting van 100 procent mogelijk is, blijkt in de praktijk een organisatorische grens te bestaan. Dit als gevolg van de beschikbaarheid van het kader en de leden. Deze grens ligt op de doordeweekse middag/avond (16:00-23:00 uur) rond de 80 procent en tijdens de piekuren (18:00-22:00 uur) rond de 90 procent.

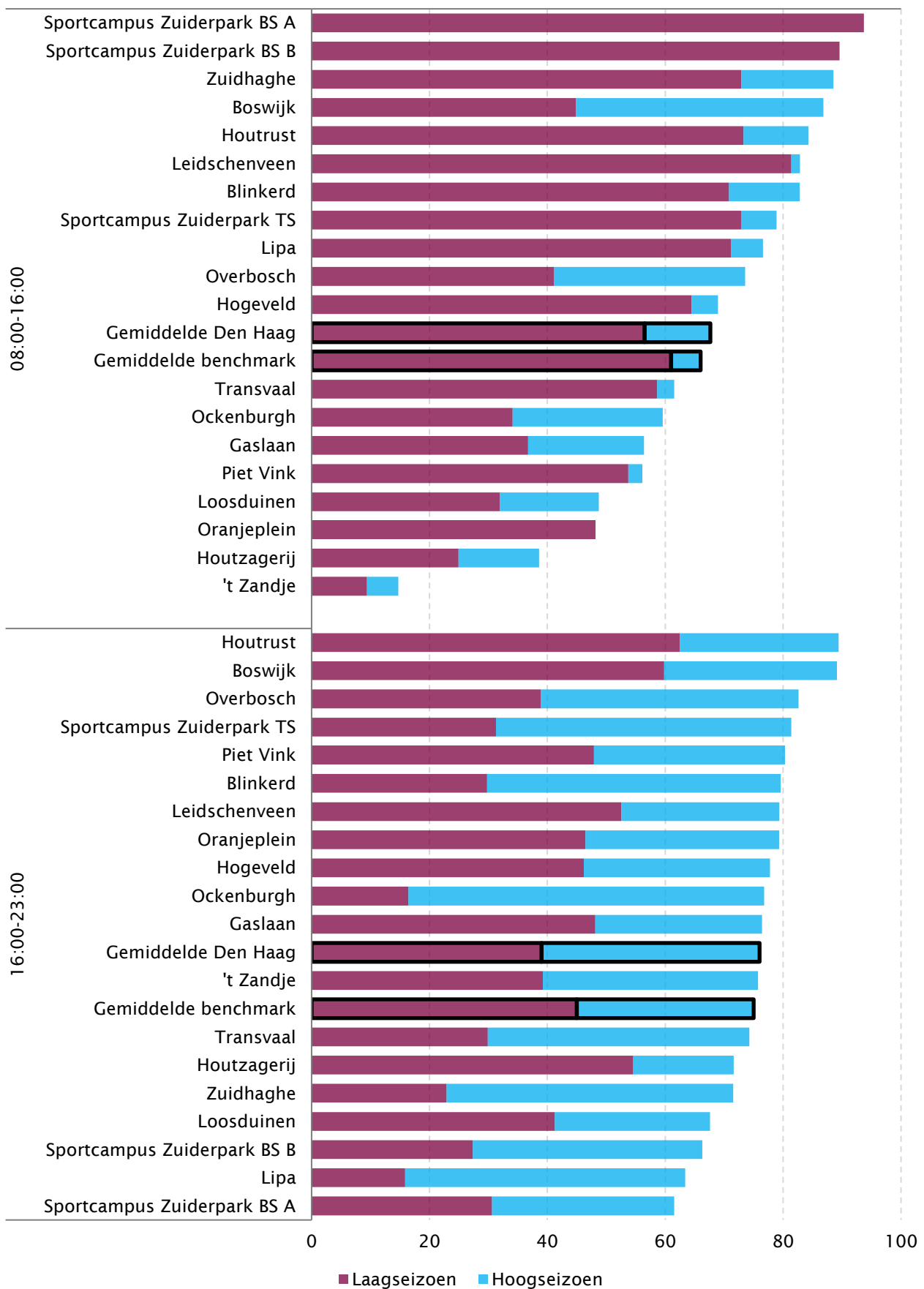
Weekend

De sporthallen zijn tijdens het laagseizoen op zaterdag (tussen 09:00 en 21:00 uur) gemiddeld voor 24 procent van de tijd bezet. Tijdens het hoogseizoen is de gemiddelde bezetting 60 procent. Op zondag worden de sporthallen met een gemiddelde bezetting van 21 procent in het laagseizoen en 52 procent in het hoogseizoen ten opzichte van zaterdag minder gebruikt (figuur 3.6).

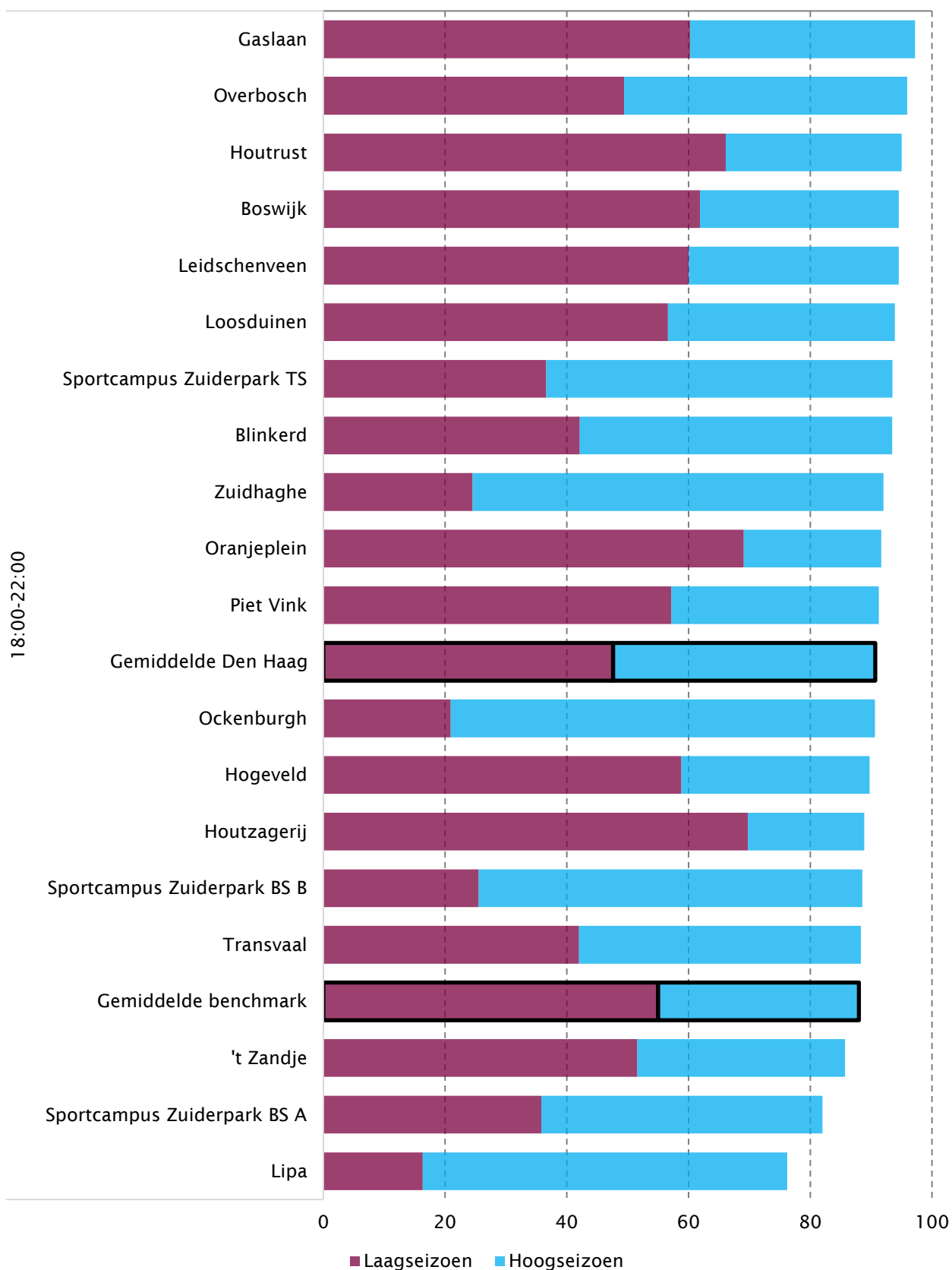
Ten opzichte van de benchmark

De gemiddelde bezetting van de sporthallen in Den Haag is in het laagseizoen structureel lager dan het gemiddelde van de sporthallen in de benchmark. De toename in het gebruik van de Haagse sporthallen tijdens de wintermaanden is echter dusdanig dat de gemiddelde bezetting in Den Haag tijdens het hoogseizoen structureel hoger is. Meest tekenend hierbij is de zondagsbezetting van de Haagse sporthallen in het hoogseizoen die significant hoger is dan het gemiddelde van de sporthallen in de benchmark.

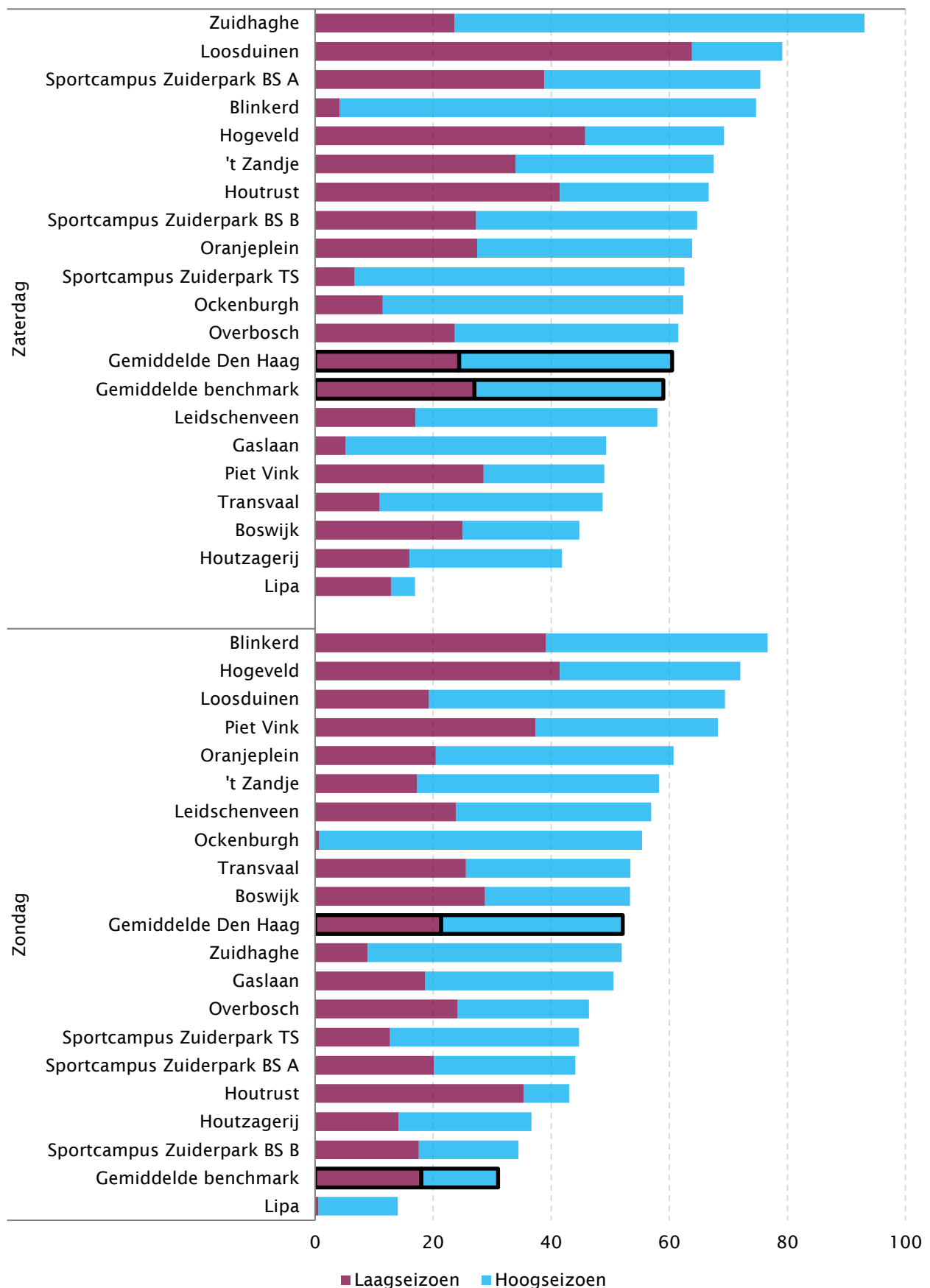
Figuur 3.5 Gemiddelde doordeweekse bezetting gemeentelijke sporthallen Den Haag naar tijdsblok en seizoen, in 2018 (in procenten, 1/2)

Figuur 3.5 Gemiddelde doordeweekse bezetting gemeentelijke sporthallen Den Haag naar tijdsblok en seizoen, in 2018 (in procenten, 2/2)

Figuur 3.6 Gemiddelde weekendbezetting gemeentelijke sporthallen Den Haag tussen 09:00 en 21:00 uur, naar dag en seizoen, in 2018 (in procenten)

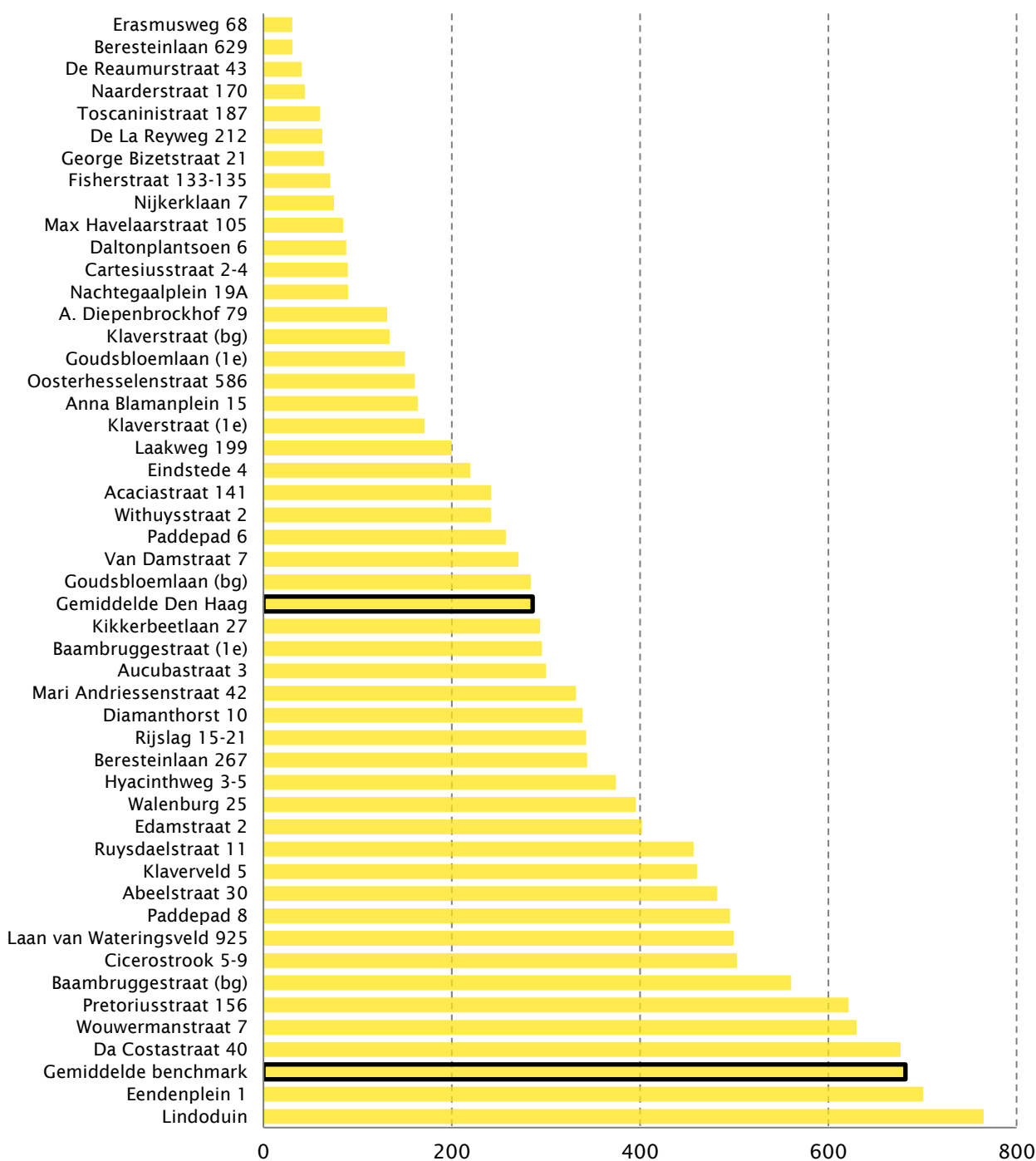

Gymzalen

De gymzalen waarvoor de gemeente Den Haag als intermediair fungeert voor de verhuur in de avonden en weekenden, worden gemiddeld voor circa 286 uur op jaarbasis voor sportdoeleinden gebruikt (figuur 3.8). Meer dan helft van het sportgebruik van de gymzalen bedraagt gevechtssport (54%), gevolgd door gymnastiek (11%) (niet in figuur).

Ten opzichte van de gymzalen in de benchmark, worden de Haagse gymzalen (waarvan de gemeente deels de verhuur verzorgt) zeer beperkt gebruikt.

Figuur 3.8 Sportgebruik op jaarbasis gymzalen die (deels) door de gemeente Den Haag worden geëxploiteerd in 2018 (in gewogen uren)

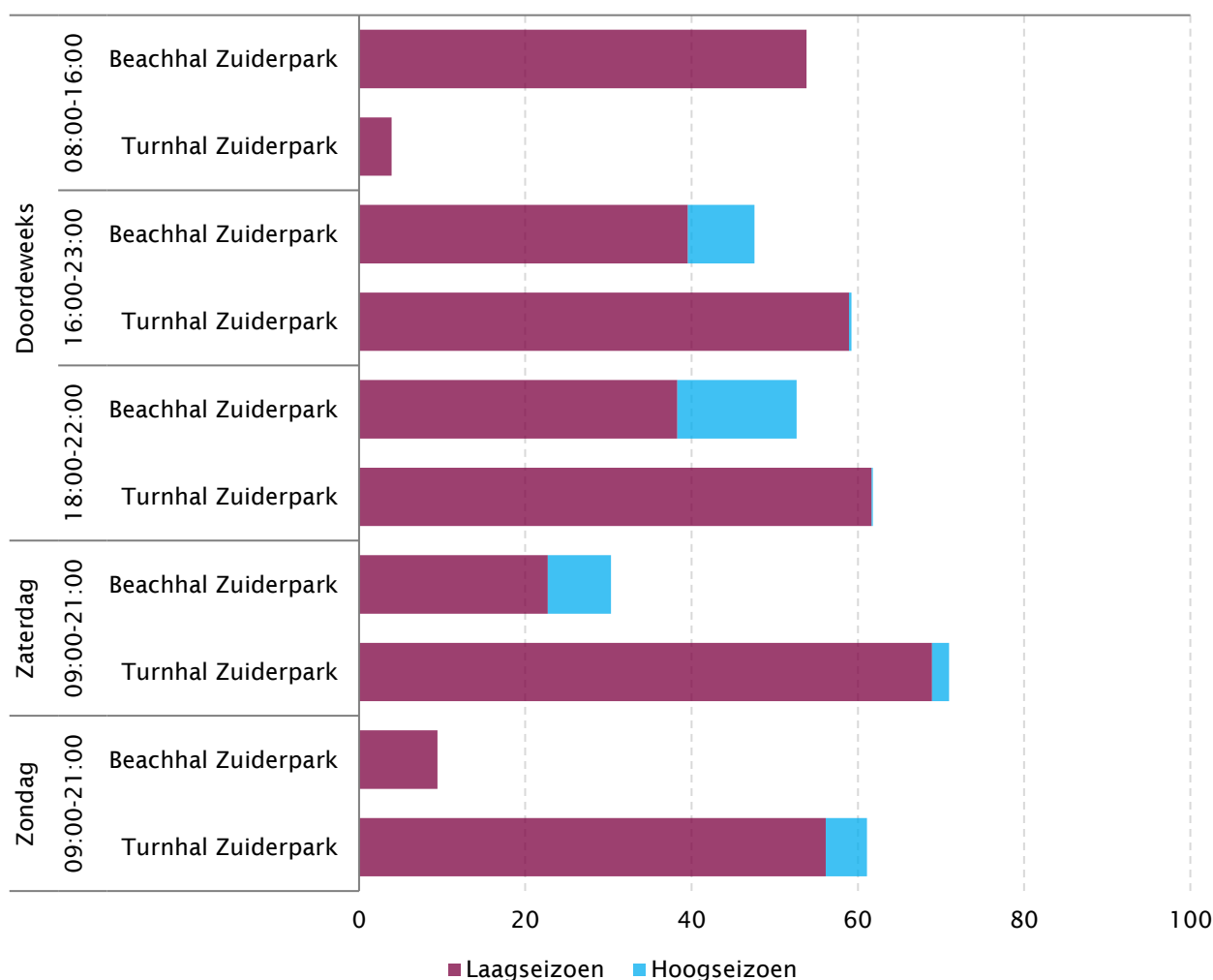
Overige binnensportaccommodaties

De beachhal en de turnhal in het sportcampus Zuiderpark worden ten opzichte van de gemeentelijke sporthallen relatief veel gebruikt voor sportdoeleinden. Als gevolg van het beperkte onderwijsgebruik, is het totale jaargebruik van deze sportspecifieke hallen lager dan het gemiddelde van de multifunctionele hallen.

In figuur 3.7 zijn de bezettingscijfers te vinden van de beachhal en turnhal in het Zuiderpark naar weekdeel, tijdsblok en seizoen. Het gebruik doordeweeks overdag van de beachhal is veelal op naam van De Beachvolleybalschool.

De sportspecifieke sporthallen worden tijdens het laagseizoen over het algemeen meer gebruikt dan de multifunctionele sporthallen in Den Haag. De instroom in de wintermaanden is echter maar beperkt, waardoor het gebruik van de sportspecifieke sporthallen beduidend lager is dan het gebruik van de multifunctionele sporthallen.

Figuur 3.7 Gemiddelde bezetting gemeentelijke beach- en turnhal in Den Haag naar weekdeel, tijdsblok en seizoen in 2018 (in procenten, vakantie- en feestdagen buiten beschouwing gelaten)

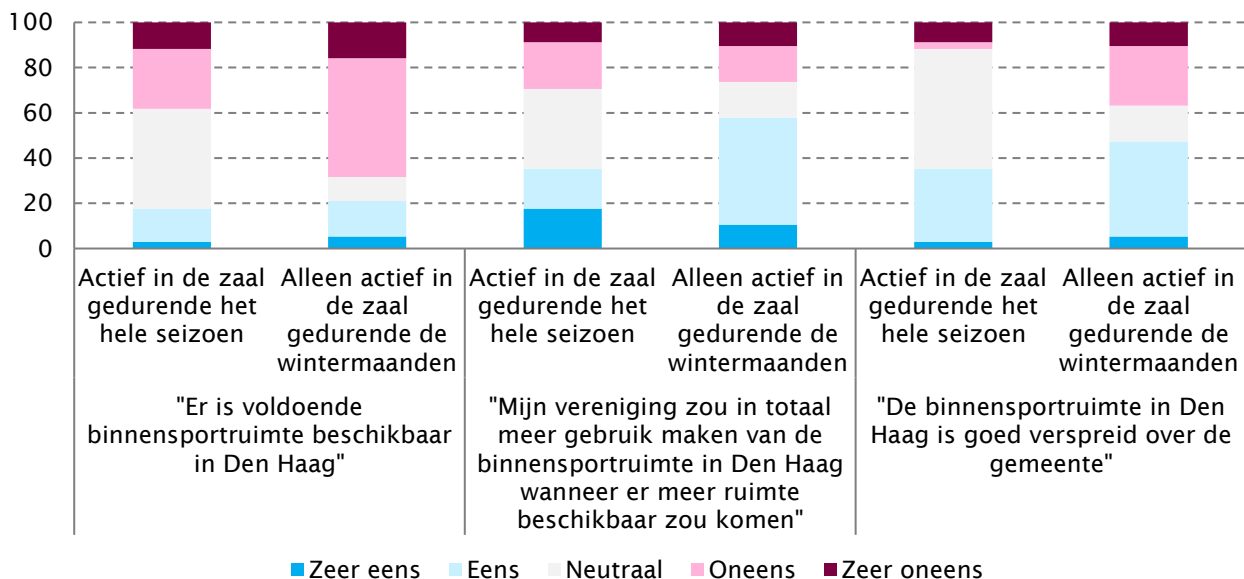

3.4 Ervaring

De helft van de Haagse sportverenigingen die gebruikmaken van de binnensportaccommodaties in de gemeente, of dit willen, is van mening dat onvoldoende binnensportruimte in Den Haag aanwezig is. Bijna de helft van de sportverenigingen geeft aan dat zij op dit moment een extra behoefte aan binnensportruimte hebben die niet geaccommodeerd wordt of kan worden. Zij geven aan dat, indien het aanbod in Den Haag wordt uitgebreid, zij (in totaal) meer uren zullen afnemen. Relatief veel verenigingen die alleen in de wintermaanden gebruikmaken van de binnensportaccommodaties geven aan dat het huidige aanbod niet afdoende is voor de behoefte, en dat zij meer uren willen afnemen (figuur 3.9).

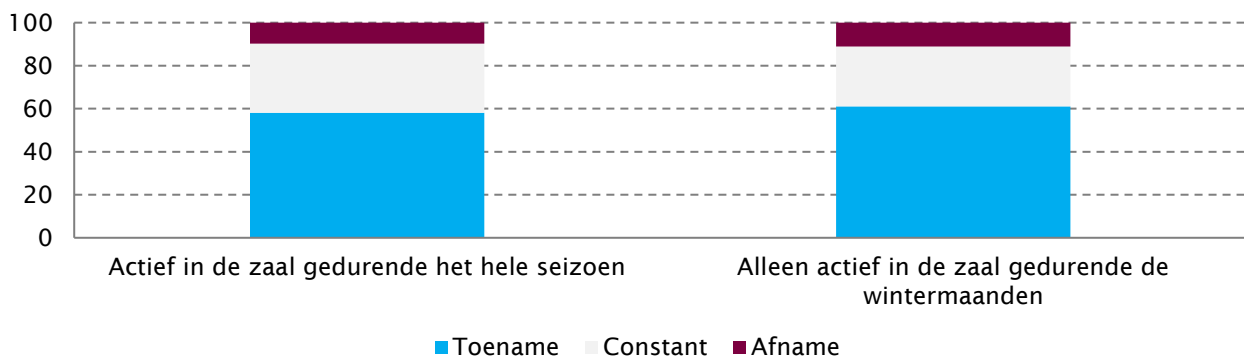
Het grootste deel van de verenigingen is tevreden over de spreiding van de binnensportaccommodaties over de gemeente, of staan hier neutraal tegenover. Het zijn, wederom, met name verenigingen die alleen in de wintermaanden gebruikmaken van de binnensportaccommodaties, die ontevreden zijn over de spreiding (figuur 3.9).

Figuur 3.9 Reactie verenigingen op diverse stellingen, naar type gebruiker (in procenten)

De sportverenigingen verwachten de komende vijf tot tien jaar een ledengroei mee te maken. Zowel bij de verenigingen die het hele seizoen in de binnensportaccommodaties actief zijn als de verenigingen die alleen in de wintermaanden hun zaalcompetities spelen, is dit de verwachting (figuur 3.10).

Figuur 3.10 Door verenigingen verwachte ledenontwikkeling komende 5 tot 10 jaar, naar type gebruiker (in procenten)

4. Buitensportaccommodaties

4.1 Atletiek

In Den Haag zijn twee atletiekaccommodaties aanwezig (kaart 4.1). Op de sportparken Meester P. Droogleever Fortuynweg (in Escamp) en Laan van Poot (in Segbroek) zijn volwaardige atletiekaccommodaties aanwezig, bestaande uit (minimaal) een rechte sprintbaan voor afstanden tot en met 110 meter, een rondbaan waarop de afstanden langer dan 110 meter kunnen worden gelopen, en een (midden)ruimte met de mogelijkheid om alle werpnummers en springnummers uit te voeren.

Kaart 4.1 Sportparken met een atletiekaccommodatie in Den Haag in 2019

1) Laan van Poot 2) Meester P. Droogleever Fortuynweg

Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

De atletiekaccommodaties worden gebruikt door twee verenigingen. AV Sparta had ruim 1.100 leden in 2018, en is actief op de atletiekaccommodaties op het sportpark Meester P. Droogleever Fortuynweg en een atletiekaccommodatie in de gemeente Leidschendam-Voorburg. Haag Atletiek had circa 1.800 leden in 2018, en is actief op het sportpark Laan van Poot.

De Atletiekunie hanteert de richtlijn dat een volwaardige atletiekaccommodatie een vereniging ruimte biedt voor het accommoderen van ongeveer 1.000 leden. Een gebruikelijk beeld is dat circa 50 procent van de leden van een atletiekvereniging daadwerkelijk gebruikmaakt van de atletiekaccommodatie voor de sportbeoefening. Op basis van deze twee aannames, hebben AV Sparta en Haag Atletiek in 2018 voldoende ruimte op de twee sportparken in Den Haag (en het sportpark in Leidschendam-Voorburg).

Toekomst

In tabellen 4.1 en 4.2 is de verwachte ledenontwikkeling van de Haagse atletiekverenigingen weergegeven. In tabel 4.1 is uitgegaan van een stabiele sportdeelname. Dat wil zeggen dat ervan uit is gegaan dat in de toekomst hetzelfde aandeel van de inwoners van Den Haag lid is van een atletiekvereniging als in 2018. De atletiekdeelname onder de Haagse bevolking is de laatste jaren toegenomen. De gevolgen op ledenontwikkeling wanneer deze groei zich doorzet tot en met 2040 zijn weergegeven in tabel 4.2.

De verwachting is dat het aantal leden van beide atletiekverenigingen in Den Haag de komende jaren gaat toenemen. Het sportpark Laan van Poot zal Haag Atletiek mogelijk in de toekomst niet voldoende ruimte bieden. Dit is afhankelijk van de ontwikkeling in de atletiekdeelname onder de Haagse bevolking. Of de druk op de accommodaties van AV Sparta te hoog wordt, is afhankelijk van de verdeling van de leden van de vereniging over de twee accommodaties waar de vereniging actief is. Bij een gelijkmatige verdeling van de leden over de accommodaties, bieden twee accommodaties de vereniging voldoende ruimte om haar activiteiten te ontplooiën.

Tabel 4.1 Verwachte aantal leden atletiekverenigingen Den Haag in 2018, 2030 en 2040 o.b.v. stabiele sportdeelname

	2018	2030	2040
Haag Atletiek	1.827	2.000	2.010
AV Sparta	1.099	1.200	1.210

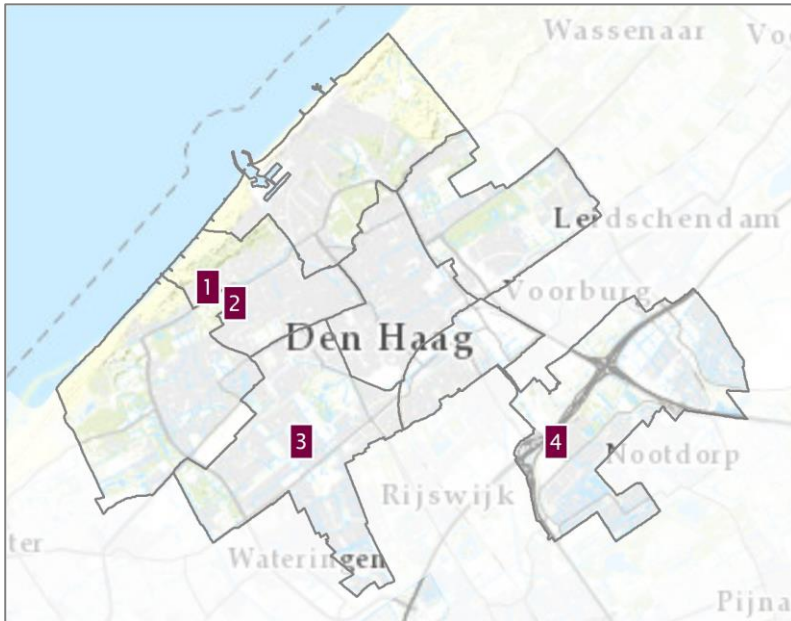
Tabel 4.2 Verwachte aantal leden atletiekverenigingen Den Haag in 2018, 2030 en 2040 o.b.v. recente ontwikkeling atletiekdeelname Den Haag

	2018	2030	2040
Haag Atletiek	1.827	2.290	2.630
AV Sparta	1.099	1.380	1.580

4.2 Handbal

In Den Haag liggen op vier sportparken handbalvelden. In Loosduinen, Scheveningen, Centrum, Laak en Haagse Hout zijn geen handbalvelden aanwezig (kaart 4.2).

Kaart 4.2 Sportparken met handbalvelden in Den Haag in 2019

1) Laan van Poot 2) Stokroosveld 3) Bentelostraat 4) Laan van Kans

Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

Den Haag telt vier handbalverenigingen. De verenigingen hebben de beschikking over zeven velden (tabel 4.3). In totaal hebben de verenigingen 71 teams ingeschreven bij een competitie van het NHV in het seizoen 2018/'19. De meeste teams spelen niet standaard op zaterdag of zondag.

De veldbehoefte van de verenigingen is berekend aan de hand van de planningsnorm uit het Handboek Sportaccommodaties van NOC*NSF. De planningsnorm bedraagt tien teams per veld, waarbij E- en F-teams als een half team worden opgevat.

Wanneer alle teams op dezelfde speeldag zouden spelen, bestaat in Segbroek een tekort van één veld. Bij een gelijke verdeling van de teams over het weekend, bestaat zowel in Segbroek als Leidschenveen-Ypenburg een veldoverschot (tabel 4.3).

Tabel 4.3 Vraag-aanbodanalyse handbalvelden Den Haag op stadsdeelniveau, in het seizoen 2018/'19

Stadsdeel	Aantal verenigingen	Aantal velden	Aantal teams	Veldbehoefte		Veldoverschot/-tekort	
				Eén speeldag	Twee speeldagen	Eén speeldag	Twee speeldagen
Escamp	1	1	10	1	1	-	-
Segbroek	2	4	41	5	3	-1	+1
Leidschenveen-Ypenburg	1	2	20	2	1	-	+1
Gemeente Den Haag	4	7	71	8	5	-1	+2

Toekomst

In tabellen 4.4 en 4.5 zijn de verwachte veldoverschotten en -tekorten weergegeven. In tabel 4.4 is uitgegaan van een stabiele sportdeelname. Dat wil zeggen dat ervan uit is gegaan dat in de toekomst hetzelfde aandeel van de inwoners van Den Haag lid is van een handbalvereniging als in 2019. De handbaldeelname onder de Haagse jeugd is echter de laatste jaren licht toegenomen. De gevolgen voor de ruimtebehoefte wanneer deze ontwikkeling zich doorzet tot en met 2040 is weergegeven in tabel 4.5.

De verwachting is dat de bevolkingstoename in Den Haag niet zal leiden tot een significante toename in de ruimtebehoefte van de handbalverenigingen. Ook als de recente toename in handbaldeelname doorzet, zal het huidige aantal velden toereikend zijn, mits een goede verdeling van de wedstrijden over het weekend wordt behaald.

Handbal wordt zowel buiten als binnen beoefend. Het oudere veldhandbal heeft veel populariteit verloren ten opzichte van het jongere zaalhandbal. In Nederland wordt nu meer zaalhandbal beoefenend dan veldhandbal. Deze ontwikkeling is niet meegenomen bij de berekening van de toekomstige veldbehoefte van de Haagse handbalverenigingen.

Tabel 4.4 Verwachte handbalveldoverschotten/-tekorten Den Haag in 2019, 2030 en 2040 o.b.v. stabiele sportdeelname

Stadsdeel	Aantal verenigingen	Aantal velden	Veldoverschot/-tekort					
			2019		2030		2040	
			Eén speeldag	Twee speeldagen	Eén speeldag	Twee speeldagen	Eén speeldag	Twee speeldagen
Escamp	1	1	-	-	-	-	-	-
Segbroek	2	4	-1	+1	-1	+1	-1	+1
Leidschenveen-Ypenburg	1	2	-	+1	-	+1	-	+1
Gemeente Den Haag	4	7	-1	+2	-1	+2	-1	+2

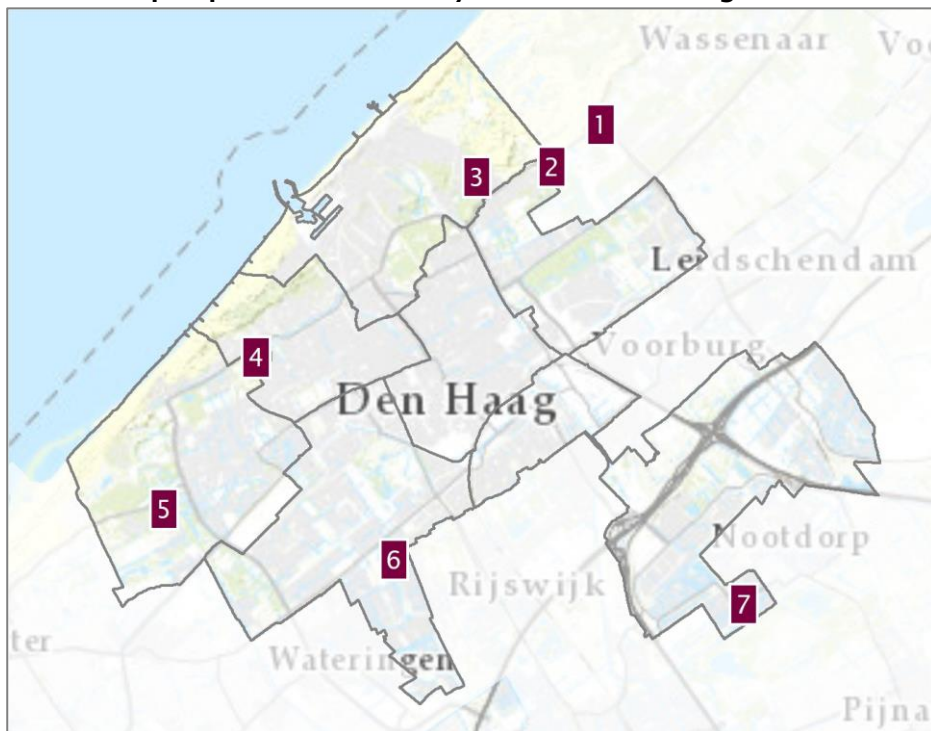
Tabel 4.5 Verwachte handbalveldoverschotten/-tekorten Den Haag in 2019, 2030 en 2040 o.b.v. recente ontwikkeling handbaldeelname Den Haag

Stadsdeel	Aantal verenigingen	Aantal velden	Veldoverschot/-tekort					
			2019		2030		2040	
			Eén speeldag	Twee speeldagen	Eén speeldag	Twee speeldagen	Eén speeldag	Twee speeldagen
Escamp	1	1	-	-	-	-	-1	-
Segbroek	2	4	-1	+1	-1	+1	-1	+1
Leidschenveen-Ypenburg	1	2	-	+1	-1	-	-1	-
Gemeente Den Haag	4	7	-1	+2	-2	+1	-3	+1

4.3 Hockey

In Den Haag liggen op negen sportparken hockeyvelden. In Segbroek, Centrum en Laak zijn geen hockeyvelden aanwezig (kaart 4.3). Het veld op het High Performance Top Training Centre (HPTTC) wordt gebruikt door meerdere Haagse hockeyverenigingen en dient als topsportvoorziening.

Kaart 4.3 Sportparken met hockeyvelden in Den Haag in 2019

1) Buurtweg I & Buurtweg II 2) Groenendaal & HPTTC 3) Klatteweg 4) Daal en Bergselaan 5) Madesteinweg 6) Leyweg 7) Oeverwallaan

Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

In Nederland liggen 901 volwaardige hockeyvelden, wat neerkomt op 1,3 veld per 25.000 inwoners. De KNHB telt circa 250.000 leden in 2019. Dit betekent dat de hockeyvelden in Nederland gemiddeld door 278 leden wordt gespeeld (tabel 4.6).

In Den Haag liggen 31 volwaardige hockeyvelden, waarmee het aanbod vergelijkbaar is met het gemiddelde in de G4. In Den Haag zijn echter, ten opzichte van het gemiddelde in de G4, relatief weinig mensen lid van een hockeyvereniging, waardoor de velddruk (aantal leden per baan) in Den Haag lager is dan in de rest van de G4 (tabel 4.6).

Tabel 4.6 Aantal hockeyvelden, ledenpercentage KNHB en gemiddelde velddruk in Den Haag in 2019

	Aantal velden		Ledenpercentage	Velddruk (in leden)
	Totaal	Per 25.000 inwoners		
Den Haag	31	1,4	1,5	260
G4-gemeenten	120	1,3	1,8	357
VSG-regio Haaglanden	68	1,5	1,8	291
Nederland	901	1,3	1,4	278

Bron: Database SportAanbod (DSA), 2019; KNHB via NOC*NSF (2019). Bewerking: Mulier Instituut.

Den Haag telt negen hockeyverenigingen. In totaal hebben de verenigingen 609 teams ingeschreven bij een zaterdag- of zondagcompetitie van de KNHB in het seizoen 2018/'19. De jeugd speelt hun wedstrijden op zaterdag, de senioren op zondag.

De veldbehoefte van de verenigingen is berekend aan de hand van de planningsnorm van de KNHB. De planningsnorm bedraagt zeven wedstrijdrondes per weekenddag op een zandveld en zes wedstrijdrondes op een (semi-)waterveld. Per ronde is er plek voor één normteam, waarbij senioren-, A-, B-, C- en 11D-teams gelijkstaan aan één normteam, 8D- en 8E-teams gelijkstaan aan een half normteam en 6E- en F-teams aan een kwart normteam. Hierbij moeten verenigingen 60 procent van hun teams op een wedstrijddag kunnen inplannen.

Het aantal velden in Loosduinen, Scheveningen, Haagse Hout en Leidschenveen-Ypenburg bieden niet voldoende capaciteit voor het aantal jeugdteams. Dit houdt in dat verenigingen organisatorisch niet uitkomen, wedstrijden regelmatig verplaatst moeten worden of dat speeldagen langer duren dan gewoonlijk. Binnen Loosduinen en Haagse Hout zijn wel (beperkt) mogelijkheden voor een betere benutting van de velden op zaterdag. Bij enkele verenigingen is namelijk ruimte voor meer zaterdagteams, terwijl bij de andere verenigingen de capaciteit tekort schiet. De velden op de meeste sportparken bieden ruim voldoende capaciteit voor het aantal seniorenteam (tabel 4.7).

Tabel 4.7 Vraag-aanbodanalyse hockeyvelden Den Haag op stadsdeelniveau, in het seizoen 2018/'19

Stadsdeel	Aantal verenigingen	Aantal velden	Aantal teams		Aantal normteams		Veldoverschot/-tekort	
			Zaterdag	Zondag	Zaterdag	Zondag	Zaterdag	Zondag
Loosduinen	2	6	91	22	65.5	22.0	-1	+3
Escamp	1	3	45	3	32.5	3.0	-	+2
Scheveningen	1	6	110	25	78.3	25.0	-2	+3
Haagse Hout	4	13	178	71	129.3	71	-2	+4
Leidschenveen-Ypenburg	1	3	56	8	42.0	8.0	-1	+2
Gemeente Den Haag	9	31	480	129	347.5	129	-6	+14

Toelichting: het veld op het High Performance Top Training Centre (HPTTC) in Haagse Hout is niet meegenomen in de berekening van de veldoverschotten/-tekorten. Dit veld geldt als topsportvoorziening.

Toekomst

In tabellen 4.8 en 4.9 zijn de verwachte veldoverschotten en -tekorten weergegeven. In tabel 4.8 is uitgegaan van een stabiele sportdeelname. Dat wil zeggen dat ervan uit is gegaan dat in de toekomst hetzelfde aandeel van de inwoners van Den Haag lid is van een hockeyvereniging als in 2019. De hockeydeelname onder de Haagse jeugd is echter de laatste jaren toegenomen. De gevolgen voor de ruimtebehoefte wanneer deze ontwikkeling zich doorzet tot en met 2040 is weergegeven in tabel 4.9

De verwachting is dat de bevolkingstoename in Den Haag zal leiden tot een significante toename in de ruimtebehoefte van de hockeyverenigingen. Wanneer de recente toename in hockeydeelname doorzet, zal de behoefte nog sneller toenemen.

Tabel 4.8 Verwachte hockeyveldoverschotten/-tekorten Den Haag in 2019, 2030 en 2040 o.b.v. stabiele sportdeelname

Stadsdeel	Aantal verenigingen	Aantal velden	Veldoverschot/-tekort					
			2019		2030		2040	
			Zaterdag	Zondag	Zaterdag	Zondag	Zaterdag	Zondag
Loosduinen	2	6	-1	+3	-1	+3	-1	+3
Escamp	1	3	-	+2	-1	+2	-1	+2
Scheveningen	1	6	-2	+3	-2	+3	-2	+3
Haagse Hout	4	13	-2	+4	-4	+3	-4	+3
Leidschenveen-Ypenburg	1	3	-1	+2	-1	+2	-1	+2
Gemeente Den Haag	9	31	-6	+14	-9	+13	-9	+13

Toelichting: het veld op het High Performance Top Training Centre (HPTTC) in Haagse Hout is niet meegenomen in de berekening van de veldoverschotten/-tekorten. Dit veld geldt als topsportvoorziening.

Tabel 4.9 Verwachte hockeyveldoverschotten/-tekorten Den Haag in 2019, 2030 en 2040 o.b.v. recente ontwikkeling hockeydeelname Den Haag

Stadsdeel	Aantal verenigingen	Aantal velden	Veldoverschot/-tekort					
			2019		2030		2040	
			Zaterdag	Zondag	Zaterdag	Zondag	Zaterdag	Zondag
Loosduinen	2	6	-1	+3	-2	+4	-2	+4
Escamp	1	3	-	+2	-1	+2	-1	+2
Scheveningen	1	6	-2	+3	-3	+3	-4	+3
Haagse Hout	4	13	-2	+4	-5	+3	-7	+3
Leidschenveen-Ypenburg	1	3	-1	+2	-1	+2	-1	+2
Gemeente Den Haag	9	31	-6	+14	-12	+14	-15	+14

Toelichting: het veld op het High Performance Top Training Centre (HPTTC) in Haagse Hout is niet meegenomen in de berekening van de veldoverschotten/-tekorten. Dit veld geldt als topsportvoorziening.

4.4 Honk- en softbal

In Den Haag liggen op vier sportparken honkbal- en/of softbalvelden (kaart 4.4). Het honkbalveld en softbalveld op sportpark Steenwijklaan (in Escamp) wordt in 2019 niet door een vereniging gebruikt. In Scheveningen, Centrum, Laak en Leidschenveen-Ypenburg zijn geen honkbal- en/of softbalvelden aanwezig.

Kaart 4.4 Sportparken met honk- en softbalvelden in Den Haag in 2019

1) Het Kleine Loo 2) Stokroosveld 3) Schapenatjesduin 4) Steenwijklaan

Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

Den Haag telt drie honk- en softbalverenigingen. De verenigingen beschikken over vijf velden (exclusief de velden op sportpark Steenwijklaan). Twee verenigingen hebben een opvallend laag aantal teams ingeschreven bij een competitie van de KNBSB in het seizoen 2019. In totaal tellen de verenigingen 24 teams.

De veldbehoefte van de verenigingen is berekend aan de hand van de planningsnorm uit het Handboek Sportaccommodaties van NOC*NSF. Het aantal teams wordt hierbij vermenigvuldigd met een belastingcoëfficiënt, die afhankelijk is van het speelniveau van het team. De som van de uitkomsten bedraagt het aantal normteams. De planningsnorm bedraagt negen normteams per honkbalveld en tien normteams per overig veld.

De aanwezige velden op de sportparken bieden de verenigingen (ruim) voldoende ruimte (tabel 4.10).

Tabel 4.10 Vraag-aanbodanalyse velden honk- en softbalverenigingen Den Haag op stadsdeelniveau, in het seizoen 2019

Stadsdeel	Sportpark	Type veld	Aanbod	Behoefte	Veldoverschot / tekort
Haagse Hout	Het Kleine Loo	Combinatieveld	1	1 (0,1)	-
Loosduinen	Schapenatjesduin	Honkbal	1	1 (1,0)	-
		Softbal	1	1 (1,0)	-
		Pupillenhonkbal/-	1	1 (0,9)	-
		softbal en beeball			
Segbroek	Stokroosveld	Softbal	1	1 (0,1)	-
Escamp	Steenwijklaan ^A	Honkbal	1	-	+1
		Softbal	1	-	+1

^A De velden op sportpark Steenwijklaan worden in het seizoen 2018/'19 niet door een vereniging gebruikt.

Toekomst

In tabel 4.11 is de verwachte behoefte van de verenigingen weergegeven. Hierbij is uitgegaan van een stabiele sportdeelname. Dat wil zeggen dat ervan uit is gegaan dat in de toekomst hetzelfde aandeel van de inwoners van Den Haag lid is van een honk- en softbalvereniging als in 2019. De verwachte bevolkingstoename heeft slechts een geringe invloed op de ruimtebehoefte van de verenigingen. Dit vanwege het feit dat twee van de drie verenigingen een zeer beperkt aantal leden tellen.

De ontwikkeling van het aantal inwoners van Den Haag dat lid is van een honk-/softbalvereniging is niet bekend. De velden in Haagse Hout en Segbroek bieden de verenigingen voldoende ruimte om een eventuele groei in de honk- en softbaldeelname onder de Haagse bevolking te faciliteren.

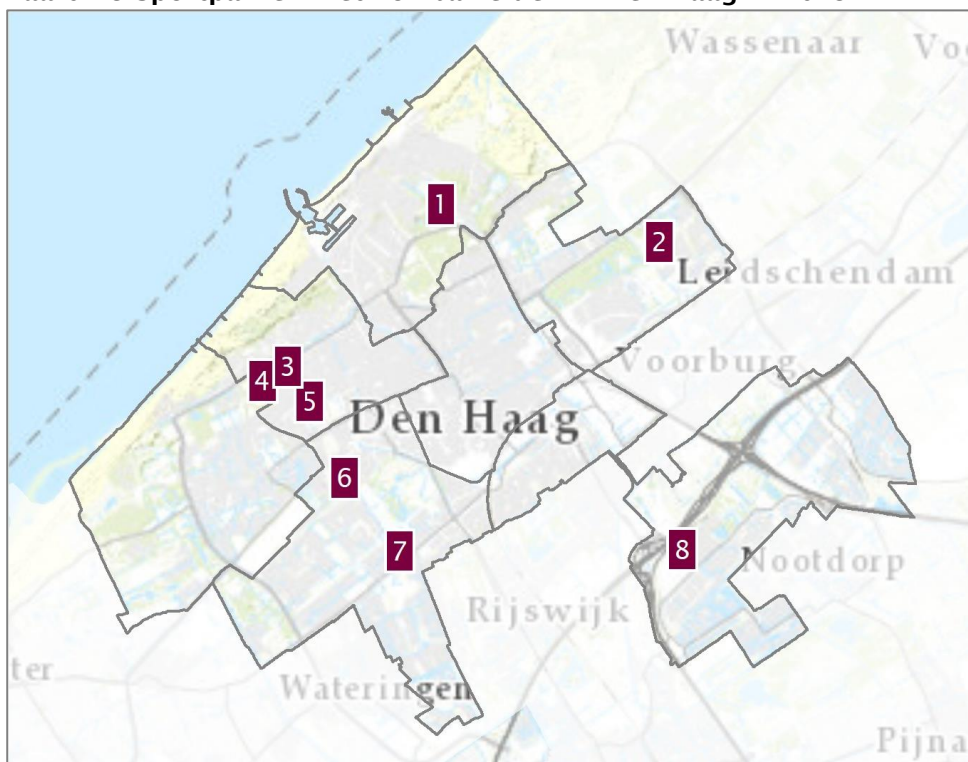
Tabel 4.11 Verwachte veldbehoefte honk- en softbalverenigingen Den Haag in 2019, 2030 en 2040 o.b.v. stabiele sportdeelname

Stadsdeel	Sportpark	Type veld	Aanbod	Behoefte		
				2019	2030	2040
Haagse Hout	Het Kleine Loo	Combinatieveld	1	1 (0,1)	1 (0,1)	1 (0,1)
Loosduinen	Schapenatjesduin	Honkbal	1	1 (1,0)	2 (1,1)	1 (1,0)
		Softbal	1	1 (1,0)	2 (1,1)	1 (1,0)
		Pupillenhonkbal/-	1	1 (0,9)	1 (0,9)	1 (0,9)
		softbal en beeball				
Segbroek	Stokroosveld	Softbal	1	1 (0,1)	1 (0,1)	1 (0,1)
Escamp	Steenwijklaan ^A	Honkbal	1	-		
		Softbal	1	-		

4.5 Korfbal

In Den Haag liggen op acht sportparken korfbalvelden. In Centrum en Laak zijn geen korfbalvelden aanwezig (kaart 4.5). Enkele korfbalvelden bestaan uit natuurgras. Een steeds groter deel van de Nederlandse korfbalverenigingen speelt op kunstgras. Een aantal kunstgraskorfbalvelden in Den Haag hebben nog oude veldafmetingen. Tot en met het seizoen 2025/'26 is het voor verenigingen toegestaan deel te nemen aan competities van de KNKV met een speelveld van 60 bij 30 meter. Daarna wordt geen dispensatie meer verleend, en dienen de velden 40 bij 20 meter te bedragen.

Kaart 4.5 Sportparken met korfbalvelden in Den Haag in 2019

1) Cremerweg 2) Bezuidenhoutseweg 3) Stokroosveld 4) Evert Wijtemaweg 5) Pomonaplein
6) Baambruggestraat 7) Steenwijklaan 8) Laan van Kans

Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

De korfbalvelden in Den Haag worden bespeeld door tien verenigingen. De verenigingen hebben de beschikking over achttien velden. In totaal hebben de verenigingen 159 teams ingeschreven bij een zaterdag- of zondagcompetitie van het KNKV in het seizoen 2018/'19.

De veldbehoefte van de verenigingen is berekend aan de hand van de planningsnorm uit het Handboek Sportaccommodaties van NOC*NSF. Het aantal teams wordt hierbij vermenigvuldigd met een belastingcoëfficiënt, die afhankelijk is van de leeftijdscategorie. De som van de uitkomsten bedraagt het aantal normteams. De planningsnorm bedraagt één veld voor een vereniging met zeven normteams of minder, twee velden voor een vereniging die tussen de zeven en 21 teams telt en drie velden voor een vereniging met 21 normteams of meer².

² Deze planningsnorm is van toepassing voor korfbalverenigingen die zowel op zaterdag als zondag spelen. Dit geldt voor alle Haagse korfbalverenigingen.

Het aantal velden in Loosduinen en Segbroek biedt de verenigingen niet voldoende capaciteit voor het aantal teams. Het korfbalareaal biedt in principe wel voldoende ruimte voor het benodigd aantal velden van 40 bij 20 meter. Gemeentebreed wordt een overschot aan korfbalvelden geconstateerd. Dit is grotendeels het gevolg van het overschot aan natuurgrasvelden in Haagse Hout (tabel 4.12).

Tabel 4.12 Vraag-aanbodanalyse korfbalvelden Den Haag op stadsdeelniveau, in het seizoen 2018/'19

Stadsdeel	Aantal verenigingen	Aantal velden			Aantal teams	Veld-behoefte	Veldoverschot /-tekort
		Kunstgras		Natuurgras (40 bij 20 meter)			
		40 bij 20 meter	60 bij 30 meter				
Loosduinen	1	-	1	-	20	2	-1
Escamp	2	5	-	-	39	4	+1
Segbroek	3	2	1	1	56	5	-1
Scheveningen	1	3	-	-	29	3	-
Haagse Hout	1	1	-	3	8	1	+3
Leidschenveen-Ypenburg	1	-	1	-	7	1	-
Gemeente Den Haag	10	11	3	4	159	16	+2

Toekomst

In tabellen 4.13 en 4.14 zijn de verwachte veldoverschotten en -tekorten weergegeven. In tabel 4.13 is uitgegaan van een stabiele sportdeelname. Dat wil zeggen dat ervan uit is gegaan dat in de toekomst hetzelfde aandeel van de inwoners van Den Haag lid is van een korfbalvereniging als in 2019. De korfbaldeelname onder de Haagse bevolking is echter de laatste jaren sterk afgenomen. In tabel 4.14 is toekomstige ruimtebehoefte berekend met de aanname dat deze ontwikkeling doorzet tot en met 2040.

De verwachting is dat de bevolkingstoename in Den Haag niet zal leiden tot een significante toename in de ruimtebehoefte van de korfbalverenigingen. Wanneer de recente afname in korfbaldeelname doorzet, zal het aantal teams van de verenigingen dusdanig teruglopen, dat de veldoverschotten beduidend oplopen.

Tabel 4.13 Verwachte korfbalveldoverschotten/-tekorten Den Haag in 2019, 2030 en 2040 o.b.v. stabiele sportdeelname

Stadsdeel	Aantal verenigingen	Aantal velden			Veldoverschot/-tekort		
		Kunstgras		Natuurgras (40 bij 20 meter)	2019	2030	2040
		40 bij 20 meter	60 bij 30 meter				
Loosduinen	1	-	1	-	-1	-1	-1
Escamp	2	5	-	-	+1	+1	+1
Segbroek	3	2	1	1	-1	-1	-1
Scheveningen	1	3	-	-	-	-	-
Haagse Hout	1	1	-	3	+3	+2	+2
Leidschenveen-Ypenburg	1	-	1	-	-	-	-
Gemeente Den Haag	10	11	3	4	+2	+1	+1

Tabel 4.14 Verwachte korfbalveldoverschotten/-tekorten Den Haag in 2019, 2030 en 2040 o.b.v. recente ontwikkeling korfbaldeelname Den Haag

Stadsdeel	Aantal verenigingen	Aantal velden			Veldoverschot/-tekort		
		Kunstgras		Natuurgras (40 bij 20 meter)	2019	2030	2040
		40 bij 20 meter	60 bij 30 meter				
Loosduinen	1	-	1	-	-1	-1	-
Escamp	2	5	-	-	+1	+2	+3
Segbroek	3	2	1	1	-1	-	+2
Scheveningen	1	3	-	-	-	+1	+2
Haagse Hout	1	1	-	3	+3	+3	+3
Leidschenveen-Ypenburg	1	-	1	-	-	-	-
Gemeente Den Haag	10	11	3	4	+2	+5	+10

4.6 Rugby

In Den Haag liggen op drie sportparken rugbyvelden (kaart 4.6). Op sportpark Theo Mann Bouwmeesterlaan ligt zowel een natuurgrasrugbyveld als een kunstgrasrugbyveld.

Kaart 4.6 Sportparken met rugbyvelden in Den Haag in 2019

1) Theo Mann Bouwmeesterlaan 2) Stokroosveld 3) Beresteinlaan

Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

Den Haag telt twee rugbyverenigingen. Eén rugbyvereniging maakt zowel gebruik van de velden op sportpark Theo Mann Bouwmeesterlaan als het veld op sportpark Stokroosveld, de andere vereniging speelt op het veld aan de Beresteinlaan.

De veldbehoefte van de verenigingen is berekend aan de hand van de planningsnorm van Rugby Nederland. Deze planningsnorm is, in tegenstelling tot de planningsnormen opgenomen in het Handboek Sportaccommodaties van NOC*NSF, niet geaccordeerd door de VNG of VSG. De planningsnorm maakt geen onderscheid in natuurgrasvelden en kunstgrasvelden.

Op basis van de planningsnorm van Rugby Nederland schiet het aantal velden op de sportparken tekort voor de behoefte van de Haagse rugbyverenigingen (tabel 4.15). Hierbij moet worden aangetekend dat op sportpark Theo Mann Bouwmeesterlaan een rugbykunstgrasveld aanwezig is. In de vraag-aanbodanalyse wordt hier geen rekening mee gehouden.

Tabel 4.15 Vraag-aanbodanalyse velden rugbyverenigingen Den Haag, in het seizoen 2018/'19

Stadsdeel	Sportpark	Aantal verenigingen	Aantal velden		Aantal teams	Veldbehoefte	Veldoverschot/-tekort
			Natuur -gras	Kunst-gras			
Escamp	Beresteinlaan	1	1	-	7	2 (1,8)	-1
Haagse Hout	Theo Mann Bouwmeesterlaan	<i>Zie noot A</i>	1	1	-	-	-
Segbroek	Stokroosveld	<i>Zie noot A</i>	1	-	-	-	-
		Totaal ^A	2	1	34	6 (5,7)	-3

^A De velden op de sportparken Theo Mann Bouwmeesterlaan en Stokroosveld worden door dezelfde vereniging bespeeld.

Toekomst

In tabel 4.16 is de verwachte behoefte van de verenigingen weergegeven. Hierbij is uitgegaan van een stabiele sportdeelname. Dat wil zeggen dat ervan uit is gegaan dat in de toekomst hetzelfde aandeel van de inwoners van Den Haag lid is van een rugbyvereniging als in 2019. De verwachte bevolkingstoename heeft slechts een geringe invloed op de ruimtebehoefte van de verenigingen.

De rugbysport in Den Haag (en Nederland) maakt echter een sterke groei door. Indien deze wordt geëxtrapoleerd naar de toekomst, ontstaat een onwaarschijnlijk hoge behoefte aan rugbyvelden in Den Haag. Een (verdere) toename van de rugbydeelname onder de Haagse bevolking kan, op basis van de norm van Rugby Nederland, niet gefaciliteerd worden met het huidige aantal velden.

Tabel 4.16 Verwachte veldbehoefte rugbyverenigingen Den Haag, in 2019, 2030 en 2040 o.b.v. stabiele sportdeelname

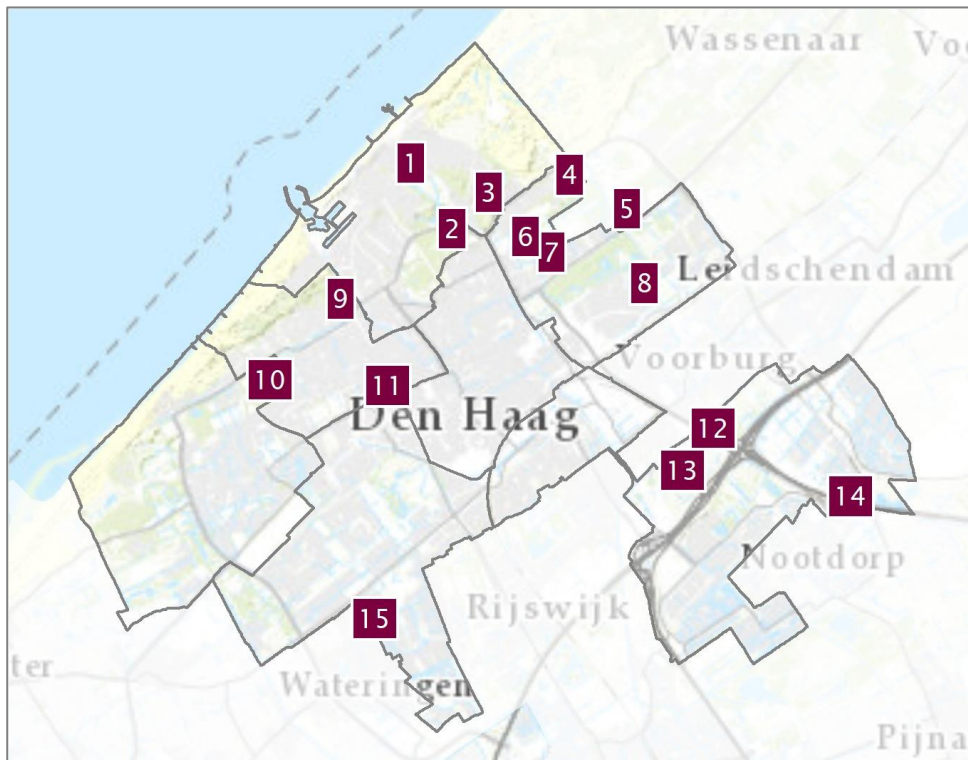
Stadsdeel	Sportpark	Aantal verenigingen	Aantal velden		Veldbehoefte		
			Natuurgras	Kunst-gras	2019	2030	2040
Escamp	Beresteinlaan	1	1	-	2 (1,8)	2 (1,9)	2 (1,8)
Haagse Hout	Theo Mann Bouwmeesterlaan	<i>Zie noot A</i>	1	1	-	-	-
Segbroek	Stokroosveld	<i>Zie noot A</i>	1	-	-	-	-
		Totaal ^A	2	1	6 (5,7)	6 (5,9)	6 (5,7)

^A De velden op de sportparken Theo Mann Bouwmeesterlaan en Stokroosveld worden door dezelfde vereniging bespeeld.

4.7 Tennis

In Den Haag liggen op zestien sportparken tennisbanen die worden gespeeld door bij de KNLTB aangesloten verenigingen. In Centrum en Laak zijn geen tennisbanen aanwezig (kaart 4.7). De tennisbanen op sportpark Het Kleine Loo (in Haagse Hout) worden door meerdere tennisverenigingen gespeeld.

Kaart 4.7 Sportparken met tennisbanen in Den Haag in 2019

1) Berkenbosch Blokstraat 2) Ver-Huëllweg 3) Klatteweg 4) Theo Mann-Bouwmeesterlaan 5) Leidsestraatweg 6) Van Hogenhoucklaan 7) Van Zaeckstraat 8) Het Kleine Loo 9) Laan van poot 10) Daal en Bergselaan I & II 11) Teijlerstraat 12) Spoorlaan 13) Lindelaan 14) Poelpolderstraat 15) Noordweg

Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

In Nederland liggen ruim 11.300 buitentennisbanen, wat neerkomt op 16,4 baan per 25.000 inwoners. In Den Haag liggen 198 tennisbanen, waarmee het aanbod beduidend lager is dan het landelijke gemiddelde maar hoger dan het gemiddelde in de G4. De KNLTB telt circa 537.000 leden in 2019. Dit betekent dat de tennisbanen in Nederland gemiddeld door 47 leden wordt gespeeld. De gemiddelde baandruk in Den Haag is vergelijkbaar met het landelijke gemiddelde. Het gemiddelde in de G4 is beduidend hoger (tabel 4.17).

Tabel 4.17 Aantal tennisbanen, ledenpercentage KNLTB en gemiddelde baandruk in Den Haag in 2019

	Aantal velden		Ledenpercentage	Baandruk (in leden)
	Totaal	Per 25.000 inwoners		
Den Haag	198	9,2	1,8	49
G4-gemeenten	817	8,5	2,1	63
VSG-regio Haaglanden	575	13,0	2,5	49
Nederland	11.331	16,4	3,1	47

Bron: Database SportAanbod (DSA), 2019; KNLTB via NOC*NSF (2019). Bewerking: Mulier Instituut.

Den Haag telt negentien bij de KNLTB aangesloten tennisverenigingen. In totaal hebben de verenigingen ruim 9.300 leden ingeschreven bij de KNLTB in het seizoen 2018/'19.

De veldbehoefte van de verenigingen is berekend aan de hand van de richtlijn uit het Handboek Sportaccommodaties van NOC*NSF. De richtlijn bedraagt zeventig tot negentig leden per baan. De ervaren baandruk kan echter door diverse factoren hoger worden ervaren, zoals de demografische opbouw van het ledenbestand of het aantal deelnemende teams aan de competities.

In elk stadsdeel zijn ruim voldoende tennisbanen aanwezig voor het aantal leden van de desbetreffende verenigingen (tabel 4.18). Bij twee verenigingen wordt een normatief tekort geconstateerd. Dit houdt in dat bijvoorbeeld leden lang moeten wachten tot een baan vrijkomt om vrij te spelen of dat het aantal banen per competitieteam laag is waardoor de speeldagen langer duren. Bij andere verenigingen in het stadsdeel is sprake van een dusdanig overschot aan banen dat onder de streep in het stadsdeel voldoende banen aanwezig zijn.

Tabel 4.18 Vraag-aanbodanalyse tennisbanen Den Haag op stadsdeelniveau, in het seizoen 2018/'19

Stadsdeel	Aantal verenigingen	Aantal banen	Aantal leden	Baanbehoefte		Baanoverschot / - tekort	
				Min.	Max.	Min.	Max.
Loosduinen	2	29	1.878	22	28	+7	+1
Escamp	1	14	538	6	8	+8	+6
Segbroek	2	12	699	9	11	+3	+1
Scheveningen	3	45	3.039	36	45	+9	-
Haagse Hout	8	67	2.364	30	37	+37	+30
Leidschenveen-Ypenburg	3	31	810	11	13	+20	+18
Gemeente Den Haag	19	198	9.328	114	142	+84	+56

Toekomst

In tabellen 4.19 en 4.20 zijn de verwachte baanoverschotten en -tekorten weergegeven. In tabel 4.19 is uitgegaan van een stabiele sportdeelname. Dat wil zeggen dat ervan uit is gegaan dat in de toekomst hetzelfde aandeel van de inwoners van Den Haag lid is van een tennisvereniging als in 2019. De tennisdeelname onder de Haagse volwassenen is de laatste jaren echter licht afgenomen. De gevolgen van het doorzetten van deze ontwikkeling tot en met 2040 is weergegeven in tabel 4.20.

De verwachting is dat de bevolkingstoename in Den Haag zal leiden tot een significante toename in het aantal leden van de tennisverenigingen. Het huidige aantal banen waarover de meeste verenigingen beschikken, bieden voldoende capaciteit om deze groei te accommoderen.

Tabel 4.19 Verwachte tennisbaanoverschotten /-tekorten Den Haag in 2019, 2030 en 2040 o.b.v. stabiele sportdeelname

Stadsdeel	Aantal verenigingen	Aantal banen	Baanoverschot / -tekort					
			2019		2030		2040	
			Min.	Max.	Min.	Max.	Min.	Max.
Loosduinen	2	29	+7	+1	+6	-	+6	-
Escamp	1	14	+8	+6	+7	+5	+7	+5
Segbroek	2	12	+3	+1	+3	+1	+3	+1
Scheveningen	3	45	+9	-	+7	-2	+9	-2
Haagse Hout	8	67	+37	+30	+35	+26	+35	+26
Leidschenveen-Ypenburg	3	31	+20	+18	+19	+16	+17	+15
Gemeente Den Haag	19	198	+84	+56	+77	+46	+77	+45

Tabel 4.20 Verwachte tennisbaanoverschotten/-tekorten Den Haag in 2019, 2030 en 2040 o.b.v. recente ontwikkeling tennisdeelname Den Haag

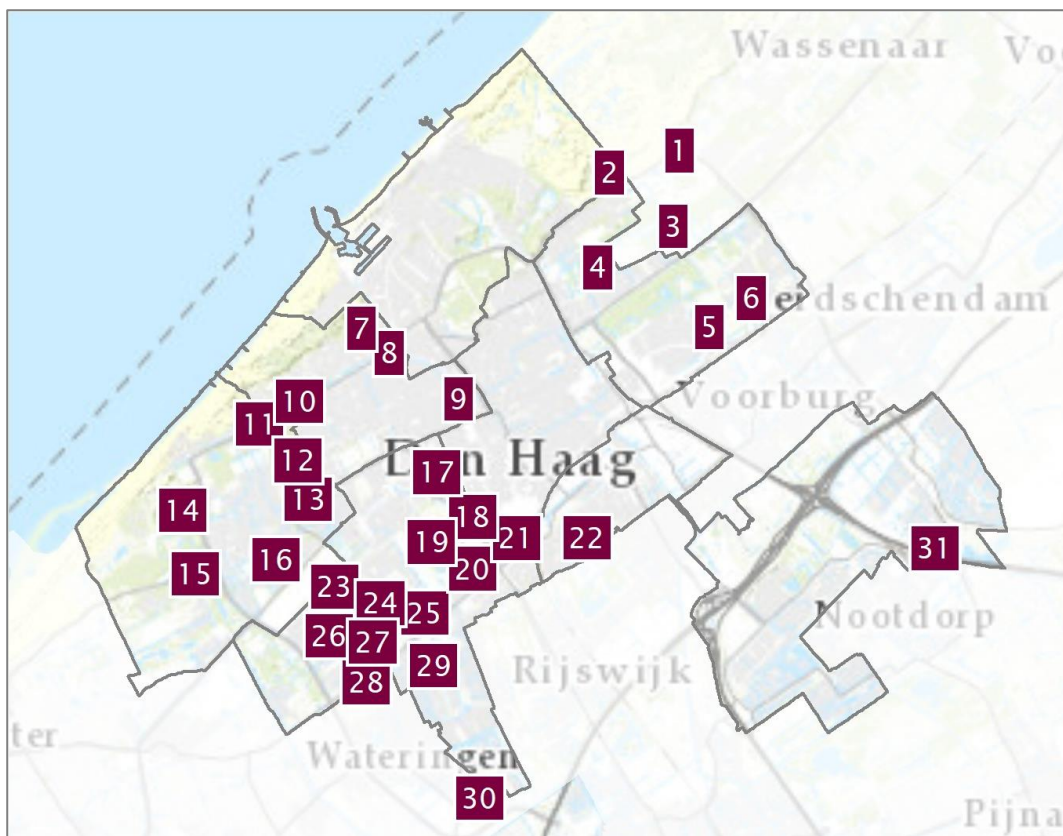
Stadsdeel	Aantal verenigingen	Aantal banen	Baanoverschot / -tekort					
			2019		2030		2040	
			Min.	Max.	Min.	Max.	Min.	Max.
Loosduinen	2	29	+7	+1	+7	-	+7	+1
Escamp	1	14	+8	+6	+7	+5	+7	+6
Segbroek	2	12	+3	+1	+3	+1	+4	+1
Scheveningen	3	45	+9	-	+9	-2	+9	-
Haagse Hout	8	67	+37	+30	+35	+27	+37	+29
Leidschenveen-Ypenburg	3	31	+20	+18	+19	+16	+19	+15
Gemeente Den Haag	19	198	+84	+56	+80	+47	+83	+52

4.8 Voetbal

In Den Haag liggen op 39 sportparken voetbalvelden. Enkele sportparken liggen fysiek tegen elkaar, maar hebben een eigen toegang. Alleen in Centrum zijn geen voetbalvelden aanwezig (kaart 4.8). Twee kunstgrasvelden en één natuurgrasveld op sportpark Meester P. Droogleever Fortuynweg worden gebruikt door HFC ADO Den Haag en worden gezien als topsportvoorzieningen.

Van de voetbalvelden op sportparken Melis Stokelaan I, Van Hogenhoucklaan, Daal en Bergselaan en De Savornin Lohmanlaan maken ook de cricketafdelingen van de desbetreffende omniverenigingen gebruik. Dit dubbelgebruik zorgt voor een grotere (organisatorische) druk op de velden.

Kaart 4.8 Sportparken met voetbalvelden in Den Haag in 2019

1) Roggewoning 2) Oude Waalsdorperweg 3) Waalsdorperlaan 4) Van Hogenhoucklaan 5) Het Kleine Loo
6) Vlamburg 7) Houtrustweg 8) Houtrustlaan 9) Asmansweg 10) Daal en Bergselaan
11) De Savornin Lohmanlaan 12) Monseigneur Nolenslaan 13) Albardastraat 14) Wijndaelerweg I t/m III
15) Madesteinweg I t/m III 16) L. van Vuurdestraat 17) Nijkerklaan
18) Meester P. Droogleever Fortuynweg I t/m IV 19) Henriëtte Roland Holstweg 20) A. Dekenlaan
21) Brinkerinckstraat 22) Janssoniusstraat 23) Hengelolaan 24) Dedemsvaartweg 25) Melis Stokelaan I & II
26) Beresteinlaan 27) Vrederustlaan 28) Erasmusweg 29) Noordweg 30) Guido de Moorstraat 31) De Dijken
Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

In Nederland liggen circa 7.300 voetbalvelden, wat neerkomt op 10,6 veld per 25.000 inwoners. In Den Haag liggen 101 volwaardige voetbalvelden, waarmee het aanbod lager is dan zowel het landelijke gemiddelde als het gemiddelde in de G4. Het percentage kunstgrasvelden in Den Haag ligt daarentegen beduidend hoger dan het landelijke gemiddelde. De KNVB telt circa 1,2 miljoen leden in 2019. Dit betekent dat de voetbalvelden in Nederland gemiddeld door 164 leden worden bespeeld. De gemiddelde velddruk in Den Haag is hoger dan zowel het landelijke gemiddelde als het gemiddeld in de G4 (tabel 4.21).

Tabel 4.21 Aantal voetbalvelden, ledenpercentage KNVB en gemiddelde velddruk in Den Haag in 2019

	Aantal velden			Ledenpercentage	Velddruk (in leden)
	Totaal	Per 25.000 inwoners	Percentage kunstgras		
Den Haag	101	4,7	42	4,5	240
G4-gemeenten	495	5,2	40	4,6	224
VSG-regio Haaglanden	291	6,6	35	5,1	193
Nederland	7.294	10,6	20	6,9	164

Bron: Database SportAanbod (DSA), 2019; KNVB via NOC*NSF, 2019. Bewerking: Mulier Instituut.

Den Haag telt veertig voetbalverenigingen (exclusief HFC ADO Den Haag). In totaal hebben de verenigingen 1.066 teams ingeschreven bij een zaterdag- of zondagcompetitie van de KNVB in het seizoen 2018/'19 (tabel 4.22). Naast de 101 volwaardige velden, liggen in de gemeente nog eens drie halve velden.

De veldbehoefte van de verenigingen is berekend aan de hand van de richtlijn van de KNVB. Het benodigd aantal wedstrijd velden is afhankelijk van de bruto veldbezetting (het aantal uur dat nodig is om alle thuiswedstrijden af te werken). Op zaterdag betreft de capaciteit van een wedstrijd veld 7,5 uur, op zondag 6,5 uur. Hierbij moeten verenigingen 50 procent van hun teams op een wedstrijddag kunnen inplannen. Het benodigd aantal trainingsvelden is afgeleid van het benodigd aantal wedstrijd velden, waarbij een verhouding van twee wedstrijd velden tot één trainingsveld wordt gehanteerd. De richtlijn gaat uit van het gebruik van een natuurgrasveld uitsluitend voor wedstrijden of trainingen, en van kunstgrasvelden voor zowel voor wedstrijden als trainingen.

Het aantal velden in Loosduinen, Segbroek, Haagse Hout en Leidschenveen-Ypenburg bieden niet voldoende capaciteit voor het aantal zaterdagteams (tabel 4.22). Dit houdt in dat verenigingen organisatorisch niet uitkomen, wedstrijden regelmatig verplaatst moeten worden of dat speeldagen langer duren dan gewoonlijk. Binnen de stadsdelen zijn beperkt mogelijkheden voor optimalisatie van het gebruik. Op enkele sportparken kunnen de velden meer zaterdagteams accommoderen dan nu het geval is. Op de meeste sportparken is dit echter niet het geval.

Het aantal velden in Loosduinen, Segbroek, Laak en Haagse Hout bieden de verenigingen niet voldoende trainingscapaciteit. Dit houdt in dat verenigingen hun teams niet het gewenste aantal trainingen kunnen aanbieden of dat natuurgrasvelden te intensief belast worden. Binnen Loosduinen, Segbroek en Haagse Hout zijn mogelijkheden tot optimalisatie van het gebruik. Op enkele sportparken liggen velden die meer benut kunnen worden voor trainingen.

Tabel 4.22 Vraag-aanbodanalyse voetbalvelden Den Haag op stadsdeelniveau, in het seizoen 2018/'19

Stadsdeel	Aantal verenigingen	Aantal velden		Aantal teams		Veldbehoefte			Veldoverschot/-tekort	
		Natuur-gras	Kunst-gras	Zat.	Zon.	Wedstrijd		Training	Wedstrijd	Training
Loosduinen	12	15	14,5	293	44	33	12	19.5	-3,5	-5
Escamp	^A 16	25,5	14	208	76	28	21	19.0	-	+1,5
Segbroek	4	5,5	3	67	17	9	4	4.5	-0,5	-1,5
Scheveningen	1	2	0	5	0	1	0	1.0	-	-
Laak	1	2	1	29	7	3	2	2.0	-	-1
Haagse Hout	5	9	8	270	24	24	7	13.0	-7	-5
Leidschenveen-Ypenburg	1	1	2	49	1	4	1	2.0	-1	-
Gemeente Den Haag	40	60	42,5	897	169	102	47	61.0	-12	-11

^A Exclusief HFC ADO Den Haag.

Toelichting: De twee kunstgrasvelden en het natuurgasveld op sportpark Meester P. Droogleever Fortuynweg die worden gebruikt door HFC ADO Den Haag zijn niet meegenomen in de berekening van de veldoverschotten-/tekorten. Deze velden gelden als topsportvoorzieningen.

Toekomst

In tabellen 4.23 en 4.24 zijn de verwachte veldoverschotten en -tekorten weergegeven. In tabel 4.23 is uitgegaan van een stabiele sportdeelname. Dat wil zeggen dat ervan uit is gegaan dat in de toekomst hetzelfde aandeel van de inwoners van Den Haag lid is van een voetbalvereniging als in 2019. De voetbaldeelname onder de Haagse bevolking is echter de laatste jaren licht toegenomen. De gevolgen voor de ruimtebehoefte van wanneer deze ontwikkeling zich doorzet tot en met 2040 is weergegeven in tabel 4.24.

De verwachting is dat de bevolkingstoename in Den Haag zal leiden tot een toename in de gemeentebrede behoefte aan voetbalvelden. Wanneer de recente toename in voetbaldeelname doorzet, zal de behoefte sneller toenemen.

Tabel 4.23 Verwachte voetbalveldoverschotten/-tekorten Den Haag in 2019, 2030 en 2040 o.b.v. stabiele sportdeelname

Stadsdeel	Aantal verenigingen	Aantal velden		Veldoverschot/-tekort					
		Natuurgras	Kunstgras	Wedstrijd			Training		
				2019	2030	2040	2019	2030	2040
Loosduinen	12	15	14,5	-3,5	-4,5	-3,5	-5	-5,5	-5
Escamp	16	^A 24,5	^A 12	-	-	-	+1,5	+1,5	+1,5
Segbroek	4	5,5	3	-0,5	-0,5	-	-1,5	-2	-1,5
Scheveningen	1	2	0	-	-	-	-	-	-
Laak	1	2	1	-	-	-	-1	-1	-1
Haagse Hout	5	9	8	-7	-11	-11	-5	-7	-7
Leidschenveen-Ypenburg	1	1	2	-1	-	-	-	+0,5	+0,5
Gemeente Den Haag	40	^A59	^A40,5	-12	-16	-14,5	-11	-13,5	-12,5

^A Exclusief HFC ADO Den Haag.

Toelichting: De twee kunstgrasvelden en het natuurgrasveld op sportpark Meester P. Droogleever Fortuynweg die worden gebruikt door HFC ADO Den Haag zijn niet meegenomen in de berekening van de veldoverschotten/-tekorten. Deze velden gelden als topsportvoorzieningen.

Tabel 4.24 Verwachte voetbalveldoverschotten/-tekorten Den Haag in 2019, 2030 en 2040 o.b.v. recente ontwikkeling voetbaldeelname Den Haag

Stadsdeel	Aantal verenigingen	Aantal velden		Veldoverschot/-tekort					
		Natuurgras	Kunstgras	Wedstrijd			Training		
				2019	2030	2040	2019	2030	2040
Loosduinen	12	15	14,5	-3,5	-5,5	-6,5	-5	-5,5	-5,5
Escamp	16	^A 24,5	^A 12	-	-	-	+1,5	+1,5	-
Segbroek	4	5,5	3	-0,5	-	-0,5	-1,5	-1	-1
Scheveningen	1	2	0	-	-	-	-	-	-
Laak	1	2	1	-	-	-1	-1	-1	-1
Haagse Hout	5	9	8	-7	-12	-15	-5	-7	-8
Leidschenveen-Ypenburg	1	1	2	-1	-1	-1	-	+0,5	+0,5
Gemeente Den Haag	40	^A59	^A40,5	-12	-18,5	-24	-11	-12,5	-15

^A Exclusief HFC ADO Den Haag.

Toelichting: De twee kunstgrasvelden en het natuurgrasveld op sportpark Meester P. Droogleever Fortuynweg die worden gebruikt door HFC ADO Den Haag zijn niet meegenomen in de berekening van de veldoverschotten/-tekorten. Deze velden gelden als topsportvoorzieningen.

5. Conclusie en beschouwing

5.1 Conclusie

Binnensport

Het aanbod aan binnensportruimte in Den Haag bestaat uit 25 sporthallen, 25 sportzalen en 171 gymzalen. Met name de sporthallen zijn van belang voor de (georganiseerde) binnensport. Sporthallen hebben een sportvloer geschikt voor alle zaalsporten, waar de afmetingen van sportzalen, en met name gymzalen, niet toereikend zijn voor de meeste zaalsporten. Daarnaast hebben verenigingen over het algemeen een sterke voorkeur voor sporthallen. In sporthallen kunnen zij hun activiteiten clusteren om een verenigingsgevoel te creëren en om organisatorisch beter uit te komen met het kader en leden.

Behoefte

De normatieve behoefte aan binnensportruimte in Den Haag is vastgesteld op minimaal 24 sporthallen en minimaal 39 sportzalen (tabel 5.1). Het aantal sportzalen in de gemeente is fors lager dan de minimale behoefte. Daarbij is niet bekend of de aanwezige sportzalen allemaal wel beschikbaar zijn voor de (georganiseerde) binnensport, of dat deze alleen gebruikt worden voor het bewegingsonderwijs. Het tekort aan sportzalen verhoogt de druk op de sporthallen. Het aantal aanwezige sporthallen (25) is hoger dan de minimale behoefte in 2019 (24), maar is onvoldoende om het tekort aan sportzalen te compenseren.

De verwachte bevolkingstoename in Den Haag heeft als gevolg dat de normatieve behoefte aan binnensportruimte zal toenemen. In 2030 (en 2040) zijn ten opzichte van 2019 minimaal drie extra sporthallen nodig en vier sportzalen. Indien wordt gekozen om deze toename uitsluitend op te vangen met sporthallen, zijn minimaal vijf sporthallen nodig.

Tabel 5.1 Gemeentebrede vraag-aanbodanalyse sporthallen en sportzalen Den Haag in 2019, 2030 en 2040

Type	Aanbod	Behoefte		Overschot (+) / tekort (-)	
		Minimaal	Maximaal	Minimaal	Maximaal
Sporthallen					
2019	25	24	32	+1	-7
2030	25	27	35	-2	-10
2040	25	27	36	-2	-11
Sportzalen					
2019	^25	39	48	-14	-23
2030	^25	43	53	-18	-28
2040	^25	43	53	-18	-28

^A De sportzalen zijn niet in eigendom van de gemeente Den Haag. Onbekend is of deze beschikbaar zijn voor de (georganiseerde) binnensport (sportverenigingen).

Gebruik

Het gebruik van de gemeentelijk sporthallen in Den Haag zit op doordeweekse avonden (18:00 tot 22:00 uur) in de wintermaanden tegen een organisatorische grens aan. Gelet op de beschikbaarheid van het kader (trainers en vrijwilligers) en de leden van de verenigingen, is tijdens deze periode slechts beperkt ruimte beschikbaar voor een hogere bezetting. Ten opzichte van andere gemeenten, is de toename in gebruik van de sporthallen in de wintermaanden in Den Haag hoog. Buiten de wintermaanden is er in de meeste sporthallen ruimte, ook in de piekuren, om de bezetting te verhogen.

Ondanks dat gymzalen niet voor de meeste zalsporten de benodigde afmetingen hebben, kunnen deze accommodaties wel fungeren als trainingsmogelijkheden. In Den Haag worden de gymzalen waarvoor de gemeente als intermediair fungeert voor de verhuur in de avonduren en weekenden, zeer beperkt voor sportdoeleinden gebruikt. In andere gemeentes worden de gemeentelijke gymzalen beduidend meer gebruikt door sportverenigingen. Hoe de situatie is voor de gymzalen (en sportzalen) waar de gemeente Den Haag geen rol in de exploitatie speelt - ruim 70 procent van de gymzalen - is niet bekend.

De sportverenigingen geven een duidelijk signaal af; de helft van de sportverenigingen geeft aan dat het huidige aanbod aan binnensportruimte niet toereikend is, en dat zij een extra behoefte hebben die niet geaccommodeerd kan worden. Hier komt een verschil naar voren tussen de verenigingen die het hele seizoen in de binnensportaccommodaties actief zijn en de verenigingen die alleen in de wintermaanden in de binnensportaccommodaties actief zijn; met name de wintergebruikers geven aan dat het huidige aanbod niet afdoende is. De verenigingen zijn niet alleen van mening dat het huidige aanbod niet voldoende is, maar verwachten over het algemeen een ledengroei te gaan meemaken met een toenemende ruimtebehoefte als gevolg.

Bewegingsonderwijs

De gemeente Den Haag heeft de taakstelling scholen te voorzien van (binnen)sportruimte ten behoeve van het bewegingsonderwijs. Deze taakstelling heeft zij niet voor sportverenigingen. Het huidige aanbod aan binnensportruimte lijkt de scholen voldoende ruimte te bieden het aantal gymlessen te geven waarop zij aanspraak kunnen maken bij de gemeente. De verwachte leerlingentoeename zal leiden tot een hogere behoefte aan ruimte voor het bewegingsonderwijs. Het huidige aanbod lijkt deze toename te kunnen accommoderen.

Een kanttekening bij bovenstaande constatering is het Amendement Heerema/Van Nispen. Omdat uitwerking van dit amendement nog ontbreekt, is niet bekend welke gevolgen dit zal hebben op de ruimtebehoefte van de Haagse scholen.

Buitensport

Hockey, tennis en voetbal

In Den Haag liggen ten opzichte van landelijke cijfers relatief weinig tennisbanen en voetbalvelden. De gemiddelde druk op de tennisbanen (aantal leden per baan) is ondanks dit gegeven in lijn met landelijke cijfers. De gemiddelde druk op de voetbalvelden (aantal leden per veld) is wél relatief hoog. Het aandeel kunstgrasvoetbalvelden in Den Haag is echter relatief hoog. Op kunstgrasvelden kunnen meer trainingen plaatsvinden en er kunnen meer wedstrijden op worden gepland dan op natuurgrasvelden.

Het aantal hockeyvelden in Den Haag is in lijn met landelijke cijfers. De velddruk (aantal leden per baan) is relatief laag. Dit is het gevolg van het weinige aantal zondagteams van de hockeyverenigingen. Bij hockeyverenigingen speelt de jeugd op de zaterdag; de senioren op zondag.

Tabel 5.2 Aantal velden/banen en gemiddelde veld-/baandruk hockey, tennis en voetbal in Den Haag in 2019

	Hockeyvelden		Tennisbanen		Voetbalvelden	
	Aantal per 25.000 inwoners	Veldruk	Aantal per 25.000 inwoners	Baandruk	Aantal per 25.000 inwoners	Veldruk
Gemeente Den Haag	1,4	260	9,2	49	4,7	240
VSG-regio Haaglanden	1,3	357	8,5	63	5,2	224
G4-gemeenten	1,5	291	13,0	49	6,6	193
Nederland	1,3	278	16,4	47	10,6	164

Het aantal aanwezige hockeyvelden en voetbalvelden komt in veel gevallen niet overeen met de behoefte van het aantal teams dat op zaterdag speelt (tabel 5.3). Dit heeft als gevolg dat verenigingen organisatorisch niet uitkomen, wedstrijden regelmatig verplaatst moeten worden, dat speeldagen langer duren dan gewoonlijk en, in het geval van voetbalvelden, dat het natuurgras te intensief wordt belast. De behoefte van de hockey- en voetbalverenigingen op zondag is dusdanig lager dat daar nauwelijks tot geen knelpunten worden waargenomen. De aanwezige tennisbanen bieden de verenigingen in de meeste gevallen ruim voldoende capaciteit voor het aantal leden.

De aanwezige voetbalvelden bieden de verenigingen daarnaast in veel gevallen onvoldoende trainingscapaciteit. Als gevolg kunnen de verenigingen hun leden niet het aantal trainingen aanbieden dat gewenst is of het natuurgras te intensief belast. De trainingsveldbehoefte is afhankelijk van de wedstrijdveldbehoefte. De ruimte die op zondagen op de wedstrijd velden beschikbaar is, kan in veel gevallen alleen benut worden door nieuwe teams als er extra trainingscapaciteit beschikbaar komt. Wel kunnen de huidige zaterdagteams in theorie overstappen naar de zondag zonder gevolgen voor de benodigde trainingscapaciteit.

Tabel 5.3 Vraag-aanbodanalyse hockeyvelden, tennisbanen en voetbalvelden Den Haag op stadsdeelniveau, in het seizoen 2018/'19

Stadsdeel	Hockeyvelden		Tennisbanen		Voetbalvelden	
	Zaterdag	Zondag	Minimaal	Maximaal	Wedstrijd	Training
Loosduinen	-1	+3	+7	+1	-3,5	-5
Escamp	-	+2	+8	+6	-	+1,5
Segbroek	geen aanbod		+3	+1	-0,5	-1,5
Scheveningen	-2	+3	+9	-	-	-
Centrum	geen aanbod		geen aanbod		geen aanbod	
Laak	geen aanbod		geen aanbod		-	-1
Haagse Hout	-2	+4	+37	+30	-7	-5
Leidschenveen-Ypenburg	-1	+2	+20	+18	-1	-
Gemeente Den Haag	-6	+14	+84	+56	-12	-11

De verwachte bevolkingstoename zal leiden tot een toename in de behoefte aan hockeyvelden, tennisbanen en voetbalvelden, met name in de periode tot en met 2030 (tabel 5.4). Het huidige aantal tennisbanen (op stadsdeel- en gemeenteniveau) is voldoende om deze groei op te vangen.

De hockey- en voetbaldeelname onder de Haagse bevolking is de afgelopen periode toegenomen. Wanneer deze ontwikkelingen zich doorzetten, zullen de tekorten groter zijn dan weergegeven in tabel 5.4.

Tabel 5.4 Verwachte overschotten/-tekorten hockeyvelden, tennisbanen en voetbalvelden Den Haag op gemeenteniveau, in 2019, 2030 en 2040 o.b.v. stabiele sportdeelname (in aantallen)

		2019	2030	2040
Hockeyvelden	Zaterdag	-6	-9	-9
	Zondag	+14	+13	+13
Tennisbanen	Minimaal	+84	+77	+77
	Maximaal	+56	+46	+45
Voetbalvelden	Wedstrijd	-12	-16	-14,5
	Training	-11	-13,5	-12,5

Overige sporten

De atletiekverenigingen hebben in 2019 voldoende ruimte tot hun beschikking op de aanwezige accommodaties in de gemeente. De verwachting is dat de accommodaties de voorspelde ledengroei van de verenigingen kunnen faciliteren.

Voor handbal is in Den Haag voldoende ruimte aanwezig, nu en in de toekomst. Bij korfbal heeft een deel van de verenigingen een veldentekort, terwijl andere verenigingen een (groot) overschot hebben. De honk-/softbalverenigingen zijn, ten opzichte van de andere verenigingen, relatief klein. De aanwezige velden bieden de verenigingen ruim voldoende capaciteit, nu en in de toekomst. Gelet op de overcapaciteit bij twee van drie honk-/softbalverenigingen kan gekeken worden of het honkbalveld en het softbalveld op sportpark Steenwijklaan in Escamp, die in 2019 niet gebruikt worden door een vereniging, een andere (sport)bestemming kunnen krijgen.

Rugby is een snelgroeiende sport in Nederland en Den Haag. De Haagse rugbyverenigingen hebben onvoldoende velden tot hun beschikking voor het huidige aantal teams. De verwachte groei kan niet worden gefaciliteerd met de huidige capaciteit.

5.2 Beschouwing

De bevolking van Den Haag is de afgelopen jaren flink gegroeid. Sportvelden hebben plaats moeten maken voor woningbouw. Ondanks dit gegeven is de wekelijkse sportdeelname in Den Haag sinds 2010 gestegen, en bedroeg in 2019 55 procent. Ruim vier op de tien inwoners die regelmatig sporten, doen dit als lid van een sportvereniging. De gemeente faciliteert de sportbeoefening door onder andere het beschikbaar stellen van sportaccommodaties, die hoofdzakelijk worden gebruikt door sportverenigingen. Het aantal inwoners dat lid is geworden van een hockey-, tennis- en/of voetbalvereniging is toegenomen en oversteeg zelfs de bevolkingsgroei.

Er worden op een groot aantal sportparken knelpunten geconstateerd in de verhouding tussen behoefte en aanbod. Ook het aantal sporthallen is onvoldoende voor verenigingen om het gewilde aantal uren tijdens de wintermaanden te kunnen afnemen. Dit houdt in dat er onwenselijke situaties bestaan bij de verenigingen. Als gevolg van een tekort aan ruimte kan een vereniging haar teams/leden niet het gewenste aantal trainingen bieden, moeten wedstrijden met regelmaat verzet worden, of, in het geval van de buitensport, worden de velden te intensief belast. Verenigingen zien zich genoodzaakt als gevolg daarvan een wachtlijst of ledenstop te hanteren.

De bevolking van Den Haag groeit. Bevolkingsprognoses laten een toename van ruim 60.000 inwoners zien. In veel gemeentelijke documenten wordt inmiddels uitgegaan van een grotere bevolkingstoename (circa 100.000). De bevolkingsgroei zal leiden tot een nog hogere druk op de sportruimte in de gemeente. Als de sportdeelname onder de bevolking verder toeneemt, zal logischerwijs de druk sneller toenemen. In 2019 zijn op enkele sportvelden in de gemeente geen verenigingen actief. Gelet op de uitkomsten in dit rapport, zal deze ruimte hard nodig zijn voor de sport.

Binnensportruimte in de wintermaanden

Als gevolg van ‘veldsporten’ die tijdens de wintermaanden actief (willen) zijn in de binnensportruimte, is de behoefte aan binnensportruimte in deze periode beduidend hoger dan buiten deze periode. Deze instroom is in Den Haag hoger dan in andere gemeenten. Blaashallen kunnen in Den Haag, meer dan in andere gemeenten, uitkomst bieden in het faciliteren van de extra behoefte in de wintermaanden. Er wordt met blaashallen gebruikgemaakt van hetzelfde sportareaal.

Niet-gemeentelijke binnensportruimte

In Den Haag zijn 25 sportzalen aanwezig, allen niet in gemeentelijke eigendom. Het is onbekend in hoeverre deze accommodaties worden gebruikt door sportverenigingen, of dat deze überhaupt door de exploitanten beschikbaar worden gesteld aan sportverenigingen. Het is aanbevelenswaardig om te onderzoeken in hoeverre de niet-gemeentelijke sportzalen benut (kunnen) worden voor de (georganiseerde) binnensport, en welke investeringen eventueel nodig zijn om deze aanwezige sportruimte beter te benutten.

Keuze tussen sporthallen en sportzalen

De hoge druk op de Haagse sporthallen is (deels) te verklaren door het ontbreken van (beschikbare) sportzalen. Sportzalen zijn vanwege hun beperkte omvang doorgaans niet geliefd bij veel binnensportverenigingen. Verenigingen wensen hun activiteiten te clusteren in een grote binnensportaccommodatie (sporthal) om een verenigingsgevoel te creëren en om organisatorisch beter uit te komen met het kader en de leden.

Indien bij uitbreiding van het aanbod aan binnensportruimte in Den Haag gekozen wordt voor een sportzaal, is het aan te bevelen de wensen van de toekomstige gebruikers zwaarwegend te laten zijn in de inrichting, zodat een goede bezetting gerealiseerd kan worden.

Extra capaciteit door kunstgras

De capaciteit van het huidige sportareaal kan vergroot worden door het omzetten van natuurgrasvelden in kunstgrasvelden. Met name bij voetbal (en rugby en korfbal) kunnen knelpunten worden opgelost door het omzetten van de velden. Kunstgrasvelden kunnen worden benut voor zowel trainingen als wedstrijden.

Enkele kunstgraskorfbalvelden in Den Haag hebben nog de oude veldafmetingen (60 bij 30 meter). Vanwege wijzigingen in de reglementen zijn teams actief in een competitie van het KNKV verplicht vanaf het seizoen 2026/'27 te spelen op velden met de nieuwe afmetingen (40 bij 20 meter).

Verdeling zaterdag-zondag

Het aantal zaterdagteams van de hockey- en voetbalverenigingen is beduidend hoger dan het aantal zondagteams. De geconstateerde knelpunten zijn in de meeste gevallen van toepassing op de zaterdag, terwijl zondag voldoende ruimte beschikbaar is. Een betere verdeling van de teams over het weekend is op sommige sportparken een oplossing voor de tekorten. In hoeverre dit mogelijk is, is afhankelijk van onder andere het competitieaanbod. Bij korfbal en handbal is het tegenwoordig een gebruikelijk beeld dat teams niet elke week op dezelfde dag actief zijn. Ook bij hockey en voetbal zal dit mogelijk in de toekomst (meer) het geval zijn.

Aanbod in Laak

De sportdeelname onder de inwoners van Laak is het laagst, 39 procent van de inwoners wordt gezien als een regelmatige sporter (gemeentelijke gemiddelde = 55%). In Laak zijn weinig sportaccommodaties aanwezig. Een direct verband kan in dit rapport niet worden aangetoond. Gelet op de verwachte bevolkingsgroei van Laak (en in mindere mate, Haagse Hout en Centrum), is een verdieping op de toegankelijkheid van het aanbod aan (gemeentelijke) buiten- en binnensportaccommodaties in Laak voor de georganiseerde sport aanbevelenswaardig.

Rugby groeisport

Het aantal leden van de Haagse rugbyverenigingen is sinds 2016 toegenomen van 700 naar ruim 1.000 leden (+50%). De knelpunten bij de rugbyverenigingen zijn gebaseerd op een planningsnorm van Rugby Nederland, die niet is geaccordeerd door de VNG of VSG. Uit verder onderzoek moet blijken wat de werkelijke behoefte van de verenigingen is. Mogelijk dat de uitkomsten, gelet op de groei die de rugbysport meemaakt, aanleiding geven om te na te gaan of aanvullend rugbyaanbod in de gemeente gefaciliteerd kan worden.

Bijlage

Toelichting presentatie resultaten op stadsdeel- en gemeenteniveau

De ruimtebehoefte voor de georganiseerde buitensport zijn in dit rapport alleen op stadsdeel- en gemeenteniveau gepresenteerd.

De behoefte op stadsdeelniveau betreft de som van de afgeronde behoefte van de sportparken binnen het betreffende stadsdeel. Indien een sportpark wordt bespeeld door meerdere verenigingen, is de behoefte van de verenigingen bepaald ware het één vereniging betreft. De behoefte op gemeenteniveau betreft de som van de behoefte per stadsdeel. In onderstaande tabel is weergegeven hoe de totalen tot stand komen.

Tabel b.1 Voorbeeldberekening veldoverschotten/-tekorten op vereniging-, sportpark-, stadsdeel- en gemeenteniveau

Stadsdeel	Sportpark	Vereniging	Aanbod	Behoefte	Veldoverschot / tekort
Stadsdeel 1	Sportpark A	Vereniging V	-	- (0,7)	-
Stadsdeel 1	Sportpark A	Vereniging W	-	- (2,5)	-
Stadsdeel 1	Totaal sportpark A	-	2	4 (3,2)	-2
Stadsdeel 1	Sportpark B	Vereniging X	6	5 (4,9)	+1
Totaal stadsdeel 1	-	-	8	9 -	-1
Stadsdeel 2	Sportpark C	Vereniging Y	2	2 (1,5)	-
Stadsdeel 3	Sportpark D	Vereniging Z	3	1 (0,1)	+2
Gemeente Den Haag	-	-	13	12 -	1

